

**AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
FOLKLOR İNSTİTUTU**

TÜRK XALQLARI FOLKLORU

III KİTAB

ÖZBƏK XALQ ŞEİRİNDƏN SEÇMƏLƏR

- 17015 -

BAKİ – 2014

REDAKSIYA HEYƏTİ: Muxtar Kazımoğlu (məsul redaktor), Füzuli Bayat, Cəlal Bəydili, Ramiz Əskər, Əfzələddin Əsgər (məsul redaktorun müavini), Rza Xəlilov, Afaq Ramazanova, Əziz Ələkbərli (məsul katib), Vəfa İbrahimova, Səkinə Qaybalyeva, Fidan Qasımova, Əli Şamil.

Bu kitab Azərbaycan-özbək ədəbi-mədəni əlaqələri tarixində böyük xidmətləri olan Xəlil Səid Xocayev və Maqsud Şeyxzadənin işıqlı xatirəsinə ithaf olunur.

ÖZBƏK XALQININ QƏLB XƏZİNƏSİ

Layihənin rəhbəri: fil.ü.e.d. Muxtar KAZIMOĞLU (İMANOV)

Məsləhətçilər: fil.ü.e.d. Şamirzə TURDİMOV
fil.ü.f.d. Yaşar QASIMBƏYLİ

**Özbəkçədən çevirən,
ön söz, izahlar və
lüğət müəllifi:** fil.ü.f.d. Akif AZALP

Redaktoru: Afaq ZEYNALLI

Türk xalqları folkloru, III kitab, Özbək xalq şeirindən seçmələr, Bakı, Elm və təhsil, 2014, 172 səh.

Qarşınızdakı kitab «Türk xalqları folkloru» seriyasının növbəti toplusudur. Topluda zəngin şifahi ənənələrə malik olan özbək xalq şeirinin müxtəlif janrlarına (xalq mahnıları, yar-yarlar, omək nəğmələri, laylalar və ağırlar) mənsub seçmə nümunələr öz əksini tapmışdır. Örnəklər Azərbaycan dilində ilk dəfə nəşr olunur.

folklorinstitutu.com

Ö 3202050000 Qrifli nəşr
098 - 2014

Folklor İnstitutu, 2014.

Öz yazılı ədəbiyyatının və şifahi mədəni irsinin zənginliyi ilə özbək xalqının Mərkəzi Asiya xalqları arasında xüsusi yer tutduğu bu gün heç kimdə şübhə doğurmur. Dünya elminə və mədəniyyətinə Musa əl-Xarəzmi, Əhməd əl-Fərqani, İsmayıl Buxari, Əbu Əli ibn Sina, Əbu Reyhan Beruni, Mirzə Ulugbəy, Əlişir Nəvai, Zəhirəddin Babur və başqa bir sıra dahilər bəxş edən bir xalqın şifahi yaradıcılığı da yazılı irsi kimi sanballı və çoxçeşidlidir.

«Alpamış», «Gündoğmuş», «Goroğlu» kimi ağırçəkili epik nümunələrlə yanaşı, başqa onlarla məhəbbət və qəhrəmanlıq dastanları ilə bərabər, çoxsaylı nağıl və əfsanələrlə bir sırada, özbək bədii təfəkkürünün özünəməxsus qüdrətini əks etdirən xalq lirikası mövzu rəngarəngliyi, forma zənginliyi və coğrafi miqyası cəhətdən sərhəd tanımır və bu gün də yazıya alınmaqda davam edir.

Bu topludakı tərcümələr özbək folklorşünaslığının təcrübəli nəslinə mənsub, tanınmış tədqiqatçı və toplayıcı Müzəyyənə Ələviyyə tərəfindən toplanıb, Özbəkistan Elmlər Akademiyası Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun «Özbək xalq yaradıcılığı (çoxcildlik)» seriyasından nəşr olunan «Ağ alma, qızıl alma (Ön söz müəllifi Müzəyyənə Ələviyyə, Daşkənd, Qafur Qulam adına Ədəbiyyat və sənət nəşriyyatı, 1972, 232 səh.)» adlı kitabdakı seçmə nümunələrdən edilmişdir. Eləcə də, mətnlərə peşəkar yanaşma və uğurlu seçim məsələsində özbək folklorşünaslığının banisi Hadi Zərifdən tutmuş xalq lirikasının görkəmli tədqiqatçısı Şamirzə Turdimova qədər bir sıra alimlərin təcrübəsindən istifadə olunmuşdur.

Poetik xüsusiyyətlərinə görə özbək xalq lirikasının ümumtürk folkloru ilə, o cümlədən, Azərbaycan şifahi xalq şeiri ilə müştərəklik və yaxınlıq təşkil edən cəhətləri çoxdur. Bu, hər şeydən əvvəl, eyni etnik köklərə, adət-ənənələrə bağlılıqdan, oxşar bədii təfəkkür tərzinin təbiətindən irəli gəlir.

Ancaq saf özbək təfəkkür tərzinə xas olub, özbək qəlbinin poetik yaşantısı kimi parlayan misilsiz örnəklər də az deyil. Buna əmin olmaq üçün aşağıdakı parlaq nümunəyə dərinə diqqət yetirmək kifayətdir:

...Hava buludu yırğalar,
Bulud yağışı yırğalar,
Yağış göy otu yırğalar,
Göy ot madyanı yırğalar,
Madyan qımızı yırğalar,
Qımız oğlanı yırğalar,
Oğlan o qızı yırğalar,
O qız beşiyi yırğalar,
Beşik uşağı yırğalar,
Uşaq dünyanı yırğalar,
Dünya sevdanı yırğalar,
Sevda havanı yırğalar...¹

Göründüyü kimi, yaranışın aramsız dövr edən təbii gözəlliyini, həyatın özünün işıqlı obrazını bundan da sərrast, bundan da inandırıcı cizgilərlə canlandıran başqa mənzərəni təsəvvürə gətirmək çətindir. Hələ biz sadəliyin və səmimiyyətin bədii vəhdətinə səciyyəvi misal kimi bu örnəyin öz çoxcəhətli orijinallığı ilə xalq şeirinin ahənglər və obrazlar aləmi, bənd və qafiyə quruluşu haqqındakı ənənəvi təsəvvürlərə gətirdiyi yeniliyi demirik!..

Özünəməxsusluqdan söz gedəndə özbək xalq şeirinin ənginliklərində nəzərə çarpan bir sıra rəmzi – məcazi obrazlar

ciddi maraq doğurur. Onlar tədqiqatçı diqqətini, bir tərəfdən, öz poetik özgünlüyü və yeniliyi ilə cəlb edirsə, ikinci tərəfdən, qədim inanclar və mifoloji təsəvvürlərlə bu və ya digər dərəcədə bağlılıqlara doğru yönəldir. Bu baxımdan xalq arasında çox geniş yayılmış qədim mahnılardan birinin növbəti bəndləri fikrimizə tutarlı misal ola bilər:

...Ağ ilan, ağca ilan,
Ay ilə yatdığı hanı?!..
Mən yamandan ayrılıb,
Yaxşını tapdığı hanı?!..

Ah çəkirəm, ah çəkirəm,
Ahlarım tutar səni.
Göz yaşım dərya olub,
Balıqları udar səni.²

Özbək xalq şeirinə mənsub lirik janrların sərhədləri və xüsusiyyətlərini düzgün müəyyənləşdirmək üçün bəzi fərqli cəhətlərə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Məsələ burasındadır ki, başqa türk xalqlarının şifahi lirikasından fərqli olaraq, özbək xalq şeirinin bəzi nəzəri məsələləri, o cümlədən, janr rəngbərəngliyi hələ XV əsrdə, dahi özbək şairi və mütəfəkkiri Əlişir Nəvainin (1441-1501) əsərlərində işıqlandırılmağa başlayıb. Doğrudur, böyük İntibah dahisi türk əruzunun nəzəriyyəsinə həsr olunmuş «Mizanül-övzan» («Vəznlərin ölçüsü» - 1492) və fars dili qarşısında türk dilinin qüdrətini nümayiş etdirən «Mühakimətül-lügəteyn» («İki dilin müqayisəsi - 1499») adlı əsərlərində ümumtürk dilini müdafiə edirdi, ümumtürk folkloru və ədəbiyyatının təəssübünü çəkirdi. Amma gətirdiyi misallar daha çox özbək türkcəsindəki ədəbiyyatdan və daha yaxından bildiyi özbək folklorundan olduğu

¹ Baxılsın: Akif Azalp. Turan havası, Bakı, «Vətən», 2006, səh.294-295.

² Akif Azalp. Turan havası, Bakı, «Vətən», 2006, səh.296-297.

üçün Əlişir Nəvainin fikir və mülahizələri sonralar özbək xalq şeirinin janr təsnifatında da öz səmərəli rolunu oynadı.

Məsələn, özbək mərasim folklorunun ayrıca janrı kimi müəyyənləşmiş «yar-yar» yalnız gəlin köçürmə mərasimi ilə bağlıdır və bu janra mənsub olan nümunələr nə qədər rəngbərəng məzmunla malik olursa-olsun, toy mərasimində yalnız təzə gəlinin və onun ailə bəxtinin şərəfinə oxunur:

Ağlama, qız, ağlama,
Toy sənindi, yar-yar,
Toy sənindi!
Astanası qızıldan,
Öy sənindi, yar-yar
Öy sənindi!
Dağda dayça kişnəyir,
Atam deyib, yar-yar,
Atam deyib!
Evdə gəlin ağlayır,
Yadam deyib, yar-yar,
Yadam deyib!³

İndi Əlişir Nəvainin «yar-yar»lar haqqında «Mizanül-övzan»da verdiyi məlumata nəzər salaq: «Yenə Cəngidir ki, Türk ulusu onu toylarda zifaf gecəsi və qız köçürülən zaman oxuyurlar. Çox təsirli mahnı olub, iki növdür. Bir növü heç bir vəznə uyğun gəlməz. Bir növündə isə bir beyt söyləyirlər... və «yar-yar» sözünü rədif yerinə təkrar edirlər».⁴

Cənginin Nəvai tərəfindən əruzun heç bir ölçüsünə uyğun gəlmədiyi vurğulanan birinci növü, çox ehtimal ki, indi də toy məclislərində təzə bəyin şərəfinə oxunan və öz cəngavər ahəngi ilə seçilən mahnıları əhatə edir. Sadəcə olaraq,

şux və oynaq ritminə görə cəngi sonralar yaddaşlarda yalnız rəqs havasının adı kimi məşhurlaşmağa başlamışdır. Nəvainin əruzə uyğunluğunu göstərdiyi növ, yəni yalnız təzə gəlinin şərəfinə ifa olunan mahnılar isə xalqın yaddaşında öz adını hər iki misradan bir təkrarlanan öz nəqarətindən alan və əsrlər ərzində bu adla məşhurlaşan bugünkü «yar-yar»ların mahiyyət etibarı ilə eynən özüdür.

Əruz nəzəriyyəsindən bəhs edən «Mizanül-övzan»da Nəvainin xalq şeirinin əruz bəhrlərinin ölçülərinə nə dərəcədə uyğun gəlib-gəlməməsini təhlil etməkdən əsas məqsədi nə idi? Nəvai, hər şeydən əvvəl, onu demək istəyirdi ki, türkdilli şairlər əruz vəznini kimlərsə təqlid xatirinə, kor-koranə qəbul etməyiblər, bu zərurət, ilk növbədə, türk dillərinin təbiətində və potensialında əruz ahəngləri üçün mövcud olan imkanların açılmasından irəli gəlmişdir. Şərq poetikasının üfüqlərində ərəb və fars əruzunu ilə bir sırada, türk əruzunun da özünəməxsus yeri olduğunu iddia edən bu tezis mahiyyət etibarı ilə türk əruzşünaslığının bünövrəsini qoyurdu və ümumən ədəbi-nəzəri fikir tarixində son dərəcə böyük elmi əhəmiyyətə malik idi.

Xalq şeirindən, türkdilli folklordan klassik yazılı ədəbiyyata gələn forma və janrların ən məşhuru olan tuyuq haqqında Nəvai yazırdı:

«Yenə Türk ulusu, xüsusilə, Cığatay xalqı arasında yayılmış vəzlərdir ki, onlar mahnılarını o vəznlər ilə yaradıb, məclislərdə söyləyirlər. Biri iki beytdən ibarət Tuyuqdur. Səy edilir, təcnis ilə deyilsin. Onun vəzni rəmali-müsəddəsi-məqsurdur...»⁵

Bunun ardınca Nəvai öz qələminə mənsub bir tuyuq nümunəsini misal gətirir. Amma biz məqsəddən yayınmamaq və böyük nəzəriyyəçinin bir sıra heca və əruz ahənglərinin

³ Ağ alma, qızıl alma, Daşkənd, Qafur Qulam adına Ədəbiyyat və sənət nəşriyyatı, 1972, səh.158.

⁴ Əlişir Nəvai. Mizanül-övzan (Çevirən, qeydlər və şərhlər müəllifi Tərhan Quliyev), Bakı, «Nurlan», 2006, səh.85.

⁵ Əlişir Nəvai. Göstərilən əsəri, səh.83

«ortağ məxrəci»nə dair nə demək istədiyini daha aydın nəzərə çatdırmaq üçün Nəvai dövründə xalq tuyuqları kimi məşhur olan müstəqil dördlük nümunələrinə bir misalla kifayətlənirik:

Yar gələcək, yar gələcək, dedilər,

Alma ilə nar gələcək, dedilər.

Arzu-kamla tikdiyimiz təkyəmiz⁶

Yar başına dar gələcək, dedilər.⁷

Göründüyü kimi, bu nümunə barmaq vəzninin üç bölgülü (4-4-3) onbirlik türkümündə söylənilib. Amma barmaq vəznindəki açıq hecaların əruz vəznindəki həm qısa, həm uzun hecaları, müvafiq olaraq qapalı hecaların isə yalnız uzun hecaları əvəzləməsi imkanını nəzərə alsaq, yuxarıdakı dördlük nümunəsinin vəzn cəhətdən rəməl bəhrindəki hər təfiləsinin ikinci hecası qısa, qalanları uzun olan rəməli-müsəddəsi-məqsur (fA'ila'tün, fA'ila'tün, fA'ilAn) ölçüsünə də uyğun gəldiyinin şahidi olarıq. Demək, xalq şeiri formalarının klassik ədəbiyyata yol tapmasının və bir sıra əruz bəhrlərinin, xüsusən, rəməl bəhrinin türkdilli klassik poeziyaya geniş tətbiq olunmasının başlıca səbəbi onların bir-biri ilə təbiətən uyğun nöqtələrinə və tələblərinə əsaslanırdı. Əlişir Nəvainin də demək istədiyi məhz bu idi!

Cinaslı qafiyə məsələsinə gəlsək, vaxtı ilə Nəvainin vurğulamaq istədiyi mətləbi («Səy edilir, təcnis ilə deyilsin») yetərincə düzgün əxz etmədən, cinası az qala tuyuğun «dəmir qanun»una, baş xüsusiyyətinə çevirmək istəyən ədəbiyyatşünasların yolu yanlışdır. Bir vaxtlar başqa dillər qarşısında türk dillərinin bədii ifadə qüdrətini, omonimlərlə zənginliyini nümayiş etdirmək üçün yazılmış cinaslı tuyuqlar tez məşhurlaşmış, geniş yayılmağa da, istər xalq tuyuqları arasında, istərsə Lütifi, Qazi Bürhanəddin, Nəsimi kimi şairlərin yaradıcılığında

janrın cinassız nümunələrinin sayı cinaslı örnəklərinin sayından qat-qat artıqdır.

«Mizanül-övzan»da Nəvai ümumtürk xalq şeirinin tuyuq, qoşuq, cəngi, yar-yar, türkü, məhəbbətnamə, arazvari kimi janrlarını qeyd etməklə bərabər, əruzə ümumən uyğun gəlməyən janrlarla bağlı çağdaş ümumtürk folklorşünaslığı üçün olduqca qiymətli bir məlumat da verir:

«Ozanların «ozmağı» və özbəklərin «buday-buday»ı heç bir vəznə uyğun gəlmədiyi üçün onlardan bəhs edilmədi. Nümunələri olsa da, onların əruz elminə dəxli yoxdur».⁸

Bu dəyərli mülahizə «ozmaq», «ozan» və «aşmaq» terminlərinin etimoloji cəhətdən düzgün yozumu üçün etibarlı açar sayıla bilər. Belə ki, «deyişmə» janrının türkdilli folklorunda başqa adı olan «ozmaq» termini «yarışmaq», «önə keçmək», «qazanmaq» mənasındakı eyni adlı feildən alındığı kimi (xalq arasında mahnı mənasındakı «oxumağ»ın eyni adlı feildən gəldiyini yada salaq), «öncül», «aparıcı», «üstün» mənasındakı «ozan» və «aşmaq» məfhumlarının da eyni üsulla, müvafiq olaraq, «ozmaq» və «aşmaq» feillərindən yaranması daha inandırıcıdır («tuyuq» termininin «tuymaq//duymaq» feildən, «qoşma» və «qoşuq» terminlərinin «qoşmaq»dan yaranması ilə müqayisə edək).

İqtibasda özbəklərin «buday-buday»ı («aman-aman», «ehey-ehey» mənasında) kimi vurğulanan lirik janra gəlsək, o da «yar-yar» kimi, adı tez-tez təkrar olunan nəqarətindən alınmış mərasim nəğmələrinin başqa bir şəklini bildirir.

«Özbək xalq şeirindən seçmələr» kitabına ön sözdə bu cür tarixi-müqayisəli təhlildən gözlənilən əsas məqsəd, hər şeydən öncə, özbək xalq lirikasının janr təsnifatındakı özünəməxsusluğu və bu özgünlüyün səbəblərini diqqətə çatdırmaq idi. Məsələn, yalnız özbək xalq mahnılarının mətnini götürsək, indinin

⁶ Təkyə – araqqının (özbəkçəsi “doppu”) Xarəzm özbəkləri arasında geniş yayılmış bir növü.

⁷ Ağ alma, qızıl alma, səh.127

⁸ Əlişir Nəvai. Göstərilən əsəri, səh.86

özündə gerçəkləşən nəşrlərdə də onların məzmun – mündəriçə bütövlüyü və sərhədləri nisbidir. Doğrudur, Azərbaycan xalq mahnılarındakı kimi, müəyyən bir yaşantının və ya hadisənin ifadəsi olan nümunələr («Sünbülə», «Bəri gəl», «Qaragöz», «Narın-narın», «Qızıl alma», «Zər çuxalı», «Şamama iyilim mənim» və s.) də mövcuddur. Amma özbək xalq mahnılarının böyük əksəriyyəti heca vəzninin müxtəlif ölçülərində (yeddilik, səkkizlik, onbirlik və s.) yaranmış və ən müxtəlif yaşantıları əks etdirən saysız-sanaqsız müstəqil dördlüklərdən ibarətdir. Bu dördlüklərin ən qəribə cəhəti ondadır ki, onlar bir çox kütləvi nəşrlərdə bir-birinin ardınca elə sıralanmışdır ki, bəzən bir sıra nümunələrin kimin (qızın və ya oğlanın, qadının yoxsa kişinin) dilindən söyləndiyini ayırd etmək olduqca çətindir. Sadəcə olaraq, ifa zamanı hər ifaçı onlardan öz zövqünə və mənəvi ehtiyacına uyğun gələn bir neçəsini seçib, nəqarəti də seçdiyi dördlüklərin içindən çıxarıb ifa edir.

Özbək xalq lirikası haqqında nisbətən dolğun təsəvvür yaratmaq üçün qarşınızdakı kitaba özbək xalq şeirinin ən çox yayılmış beş janrından – seçmə mahnılar (termə qoşuqlar), yar-yarlar (yar-yarlar), əmək nəğmələri (məhnət qoşuqları), laylalar (əllələr) və ağılar (yıği-yoxlovlar) dan olan nümunələr daxil edilmişdir.

Bütün çevirmələrin əsas qaynağı yuxarıda adı dəfələrlə hallanan «Ağ alma, qızıl alma» toplusu olduğu halda, bəzi qarışıq mətnlərə və qaranlıq mətləblərə aydınlıq gətirmək üçün müqayisəli şəkildə başqa kütləvi nəşrlərdən də istifadə olunmuşdur.

«Türk xalqları folkloru» layihəsinin tələblərinə uyğun olaraq və gələcək tədqiqatlara qaynaq kimi, mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulduğundan seçilmiş nümunələr bəzi zəruri izahlarla elmi-akademik tərcümələrdə təqdim olunur.

Akif Azalp
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

SEÇMƏ MAHNILAR

YALAN DÜNYA

Balqabağı qaynatdırıb,
Pürəngi çay dəmlətdirib,
Vurğunları qan ağladıb,
Söylə, nə vaxt oyanassan?
Dost dediyim yalan dünya!

Namanqanm¹ ipəyi,
İçindəki nəyidir?
Qaş üstündə örtüyü,
Qaş oynatmağı nədir?
Dost dediyim yalan dünya!

Küçədəki ağaclar,
Hər budaqda mərcanlar.
Qızırsız qalan oğlanlar,
Veyil-veyil dolanar.
Dost dediyim yalan dünya!

Gəlin gedək oynayaq,
Deryalara baş vuraq.
Balıqlara sirr açıb,
Allah deyib ağlayaq.
Dost dediyim yalan dünya!

İLLƏLLA,² YAR, İLLƏLLA

Bir yarım var – arabaçı,
Alıb vermir xanatlaz.³
Gətirməsə xanatlaz,
Alar başqa arabaçı.
İlləlla, yar, illəlla!

Yaylığımı ver bəri,
Zarafatı yığışdır!
Nə vaxt girdim qoynuna,
Qoy görüm bir boynuma!
İlləlla, yar, illəlla!

Yarım oturub bekar,
Yaz olanda gül əkər.
Qoqana⁴ getsə, gülün
Ləçəyin sərçə tökər.
İlləlla, yar, illəlla!

Yar çuxası ipəkdir,
Döşünə gül tikərəm.
Dediyim şeyi alsa,
Yanında kef çəkərəm.
İlləlla, yar, illəlla!

GÖZƏLİM

Qələm qaşa qoymusan,
Bağda bitən vəsməni.
Mən Tanrıdan dilərəm
Bircə beli incəni.
Xalına qurban, gözəlim!

Boz atım çaydan gəldi,
Çay boyunca yar gəldi.
Qızıl alma gülü tək,
Çöhrəsi al yar gəldi.
Boyuna qurban, gözəlim!

Araqcınım var idi,
Amma başa dar idi.
Ata-anam var idi,
Nəyəsə möhtac idi.
Xalına dönüm, gözəlim!

Arxın qırağın oyduam,
Əlimə xına qoyduam.
Ata-anamdan qaçıb,
Yar, sənə meyil saldım.
Boyuna dönüm, gözəlim!

Səmada ay batmasın,
Qılıncda qan qalmasın.
Yarım gələn gecəsi
Molla əzan verməsin.
Boyuna qurban, gözəlim!

Başındakı örtüyü
Usta əkən⁵ toxuyub.
Səsinə dönüm sənin,
Dütar⁶ çalib oxuyan!
Xalına qurban, gözəlim!

Qapının önü hovuz,
Gül dərməyə gəlmişik,
Gülü bəhanə edib,
Yar görməyə gəlmişik.
Boyuna qurban, gözəlim!

Həyətdə bir cüt ağac,
Cüt ağaca su gərək.
Hər bir sütün oğlana,
Oynamağa qız gərək.
Xalına qurban gözəlim!

Bağ gəzib niyyət etdim,
Gəlişini gözlədim.
Gəlməzliyini duyub,
Kasa-kasa qan uddum.
Xalına qurban, gözəlim!

Əndicanda⁷ üç ördək,
Üçü də bir cürədir.
Öldürən qara gözlər,
Açmış qızılgül kimi.
Boyuna qurban, gözəlim!

Almanı bölün, deməyin,
Yarpağın balış deməyin.
Gecə gələn yarımı,

Bildirçin sayaq deməyin.
Xalına qurban, gözəlim!

Al şalı şəritə as,
Saçını hörüb belə sal.
Aldığın yar cavandı,
Dilə tutub yola sal.
Boyuna qurban, gözəlim!

Alma yarpağı acı,
Çay dəmlə, məni çağır.
Sən fağıra mən fağır,
Qara gözə dost elə.
Boyuna qurban, gözəlim!

At ağnayıb sındırdı
Quşbaşlı yəhərimi.
Sənə deməsəm olmaz,
İçimdəki dərdimi.
Xalına qurban, gözəlim!

Səmada uçar quşam,
Dayaq olun, bihuşam.
Saxlasan, təmiz saxla,
Mən əslən saf gümüşəm.
Boyuna dönüm, gözəlim!

Qaşının qarasına,
Xal olum arasına.
Azca yazığın gəlmir
Özgənin balasına.
Xalına dönüm, gözəlim!

QURBAN OLLAM

Atma məni daşlar ilə,
Qurban ollam, yar – ey!
Uçub gedim quşlar ilə,
Yara meylim var – ey!

Quşlar getsə, mən getməsəm,
Qurban ollam, yar – ey!
Gözün dolsun yaşlar ilə,
Yara meylim var – ey!

Qaşın ilə gözüne,
Qurban ollam, yar – ey!
Aşiq oldum özünə,
Yara meylim var – ey!

Deyəmmirəm üzünə,
Qurban ollam, yar – ey!
İnsaf gəlsin özünə,
Yara meylim var – ey!

17013

DOST-DOST

Qoza kolunun odunu,
Acı imiş tüstüsü.
Heç kəsə tuş etməsin
Vurğunluğun odunu.
Dost-dost, vurğunluğun odunu!

Sandıq dolu simü-zər,
Hey taxıram, qurtarmır.
Sevdiyin yar dərini
Demək ilə qurtarmır
Dost-dost, demək ilə qurtarmır!

Gül dərib, gül göndərdim,
Gül göndərməzə salam.
Özün şahzadə sayıb,
Bizi saymaza salam.
Dost-dost, bizi saymaza salam!

Gözündə yox olsam da,
Gözünə qurbanam sənin.
Bu işıqlı dünyada
Allaha tapşırdım səni.
Dost-dost, Allaha tapşırdım səni!

Gül deyib sevdim səni,
Quldan betər etdin məni.
Daha sevmirəm səni,
Yolunda zar etdin məni.
Dost-dost, yolunda zar etdin məni!

Gülzar gülzar deyilmi,
Arxası meydan deyilmi?
Yar qədrin kim bilməsə,
Könlü viran deyilmi?
Dost-dost, könlü viran deyilmi?!

Qapı önü qarağac,
Balta vurdum, dibi daş.
Bir yastıqda iki baş,
Biri-birinə sirdaş.
Dost-dost, biri-birinə sirdaş!

Qapınızdan ötəcəm,
Yolumu ordan salıb.
Mən yanında yatacam,
Narına əl uzadıb.
Dost-dost, narına əl uzadıb!

Çay içində səksən daş,
Çaydan keçə bilmədim,
Ayşəxana⁸ inanıb,
Arvad ala bilmədim.
Dost-dost, arvad ala bilmədim!

Çay içində araba,
Kəcavəsi hardadır?
Kəcavənin içində
Nazənin yar hardadır?
Dost-dost, nazənin yar hardadır?

Gül kimi sevdim səni,
Güldən betər etdin məni.
İndi sevmirəm səni,

Axırıma çıxdın mənim.
Dost-dost axırıma çıxdın mənim!

Gülü gül deyərlərimi,
Gülün tikanı olmasa?
Yarı yar deyərlərimi,
Yarın vəfası olmasa?
Dost-dost, yarın vəfası olmasa?!

MƏRDİKAR⁹ NALƏSİ

Səidəhməd,¹⁰ damın uca,
Damından da adın uca.
Oğlanlara quyu qazan,
Atana min lənət sənini!

Özünü hazırlayıb,
Belin möhkəm bağlayıb,
Naçar gedən oğlanlar.
Məxmər kürk ağır deyə,
Çəkib alan Səidəhməd.
Oğlanları pis deyə,
Dilə salan Səidəhməd.

Çöp su içinə düşdü,
Oğlanlar siyahıya.
Anaları ağladıb,
İgidlər düşdü yola.

Ağ alma axıb gəldi,
Oğlanları yeməyə,
Ağ padşahdan¹¹ da məktub,
Tələblərin deməyə.

Qatarların gəlişi,
Oğlanların gedişi.
Yeni minbaşı gələcək,
Mövlanbəyin¹² ölməyi.

Sandıq üstündə boxça,
Oğlanlar gülü qönçə.

Ölmüş padşah gözləmir
Gülü açana qədər.

Mövlanbəyin doppusu¹³ -
Divar dibində qaldı.
Mövlanbəyin ölüsü
Orda¹⁴ önündə qaldı.

ŞAMAMA İYLİM MƏNİM

Qarğalar uça, baxaq gəl,
Mərgilanın¹⁵ yoluna.
İyi gəlsə, məst olaq gəl
Şamamanın iyinə.

Şamama iylim mənim,
Sən orda zar, mən burda zar.
İkimiz də tutunun
Balası kimi intizar.

İntizarlıq çəkə-çəkə,
Təndə təqət qalmadı.
Yolçu milçək tək solub
Uçmağa halım qalmadı.

Şamama iylim mənim,
Sən orda zar, mən burda zar.
İkimiz də tutunun
Balası təkin intizar.

Yolçu milçək halını
Yol gedən yolçudan sorun.
Biz kasıb biçarəni
Bir ağıllı yardan sorun.

Şamama iylim mənim,
Sən orda zar, mən burda zar.
İkimiz də tutunun
Balası kimi intizar.

Mən qəribin halını
Bir ağıllı yar bilməsə,
Göz yaşı dərya olub,
Axan balıqlardan sorun.

Şamama iylim mənim,
Sən orda zar, mən burda zar.
İkimiz də tutunun
Balası təkin intizar.

Gül olub, bülbül olub,
Bir budağına qonmadım.
İpək tək bir eşilib,
Şəkər ləbindən sormadım.

Şamama iylim mənim,
Sən orda zar, mən burda zar.
İkimiz də tutunun
Balası kimi intizar.

Yanında hücrə düzəldib,
Didarına bir doymadım.
Ölsəm, nakam gedəcəm,
Üzünə bir üz qoymadım.

Şamama iylim mənim,
Sən orda zar, mən burda zar.
İkimiz də tutunun
Balası təkin intizar

* * *

Həyatində gül gördüm,
Gül üstdə bülbül gördüm.
Heç görmədiyim yarı
Yatıb yuxumda gördüm.

Qapı önü Aydıngöl¹⁶,
Ayna atıram, batmır.
Mən yarımı özlədim,
Məktub yazıram, çatmır.

ƏCƏB YARIM VAR İMİŞ

Hələ gəncəm, məni pis yola çəkmə,
Hörüyümdən tutub quyuya atma!
Hörüyümdən tutub quyuya atsan,
Naməhrəmsən, biləyimdən yapışma!
Əcəb yarım var imiş...

Əkə, uca yerə çıxmağım gəlir,
Dizinə baş qoyub yatmağım gəlir.
Yuxumun gəlməyi axşam vaxtıdır,
Axşam olmamışdan könlüm pərişan.
Əcəb yarım var imiş...

Mən də deyirdim ki, yarım var mənim,
Yarım oynayır, bilməmişəm mən.
Dözüb onun bütün cəfalarına,
Atıb gedəcəyin bilməmişəm mən.
Əcəb yarım var imiş...

Qara saçım gəlib qaşıma düşdü,
Nə sövdələr mənim başıma düşdü.
Gedib deyın atam ilə anama,
Müsəlmanın qızı zalıma düşdü.
Əcəb yarım var imiş...

ƏMİNƏNİ ÇAY APARDI

Axdı, axdı, axdı,
Əminəxan axdı.
Həsən-Hüseynlər¹⁷ ilə
Çaylarda batdı.

Onu görüb anası
Biləyindən dartdı.
«Dartma, anacan, dartma!»
Deyib çayla axdı.

Əminənin qaloşun,
Çaydan tapdı o.
Etdikləri səyahət
Burnundan gəldi.

Kərpic körpü altında
Üç gün qaldı o,
Qıvrım-qıvrım saçları
Palçığa batdı.

Yallı, yallı, yallı,
Yallının başı,¹⁸
Əminəxana batdı
Çayların daşı.

AMAN YAR

Aman yar söyləsənə, aman yar,
Belini bağlasana, aman yar.
Sevdiyin yar gəlibdi, aman yar,
Qol açıb oynasana, aman yar.

Amançadır¹⁹ adınız, aman yar,
Yandırır görkəminiz, aman yar.
Bir həftəyə çatmır heç, aman yar,
Aldığınız azuqə, aman yar.

Suya atsam yavrumu, aman yar,
Üzüb keçərəm deyir, aman yar.
Yara versəm könlümü, aman yar,
Alıb gedərəm deyir, aman yar.

Xanıma qurban olub, aman yar,
Bəyimə qurban olum, aman yar.
Bir cüt qələm qaşının, aman yar,
Hansın sevim mən indi, aman yar.

Yemişanın haçası, aman yar,
Rəfiqəmin «bəli»si, aman yar.
«Bəli»sinə səbəbkər, aman yar,
Yalnız onun qaynıdır, aman yar.

Yaylığım var ipəkdən, aman yar,
Saçaqları qızılı, aman yar.
Dolmuş ay tək dolmuşam, aman yar,
Bir dua al molladan, aman yar.

Hərir donu geyməmə, aman yar,
Alt paltarım olmasa, aman yar.
Səni yarım deməmə, aman yar,
Qıvrım telin olmasa, aman yar.

Dəsmalını yudurdum, aman yar,
Qarağaca sərdirdim, aman yar.
Qarağacı qurusun, aman yar,
Quldura oğurlatdım, aman yar.

Sərçə vurdum qaz ilə, aman yar,
Kabab etdim duz ilə, aman yar.
Oynamadım, gülmədim, aman yar,
Vaxtı çatmış qız ilə, aman yar.

At çapırdım, toz çıxdı, aman yar,
Yarım qaçaraq çıxdı, aman yar.
Çox qaçma, gəl, sevgilim, aman yar,
Sevdiyin qalib çıxdı, aman yar.

Çırağa piltə saldım, aman yar,
Yarın yanında qaldım, aman yar.
Arzu-kamıma çatıb, aman yar,
Yardan busələr aldım, aman yar.

Bir çay gətir nuş edək, aman yar,
Araba gəlsin, gedək, aman yar.
Saat səkkiz olanda, aman yar,
Evə-eşiyə yetək, aman yar.

Yaylığım ucu saçaq, aman yar,
Gəlsəm, darvazan açıq, aman yar.

İşarə də etmirsən, aman yar,
Ki, ay qız, üzün açıq, aman yar.

Dam üstə səpdim dəni, aman yar,
Qoy bildirçin dənəsin, aman yar.
Bildirçinin səsi xoş, aman yar,
Geydim Qoqan qaloşu, aman yar.

* * *

Bu dağlar necə dağlar,
Daşı var, təpəsi yox.
Sözündə durmayan yarın
Dərdi var, vəfası yox.

Gül qönçədir, gül qönçə,
Niyə yaxırsan bunca?
Yanımda olmadın bir dəm,
Mənim könlüm açılınca.

Sən nə vaxt gəldin qapıya,
Mən bilib, ah çəkmədim?
Çıxmağa yol tapmadan,
Oturub qan ağladım.

Qapından keçəndə mən,
Dütarın səsi gəlir.
Ürəyimi yandıran
Yarın işvəsi gəlir.

Hər gün görəcəm deyib,
Bir görmədim yarımı.
Ölməsəm, allam deyib,
Ümid üzmədim yardan.

Qaranlıq gecə ilə,
Arxların içi ilə.
İki qolum bağlansın
Qızların saçını ilə.

Atası varmı yarımın,
Ağası²⁰ yoxmu yarımın?
Bu qədər ahlar çəkir,
Ya sevdiyi varmı yarın?

Yar elə keçib getdi,
Yar belə keçib getdi.
Yarımın dediyi söz,
Ürəkdən keçib getdi.

Mən səfərə çıxanda
Yar evlərində qalıb.
«Nə vaxt gələssən?» deyə,
Qara gözü yaşlanıb.

Səmada mənim ayım,
Təndə qalmadı canım.
Salamımı çatdır sən
Uzaqda mənim yarım.

Dağlar dolu kəklikdir,
Məndən yarım incikdir.
Həyətdə görüşəndə
Deyib-gülmək hər şeydir.

Mən gedimmi ya ora,
Yar gəlsinmi ya bura?
Yara yar gərəkdirsə,
Qoy özü gəlsin bura!

Yar ilə gedimmi mən,
Yolunda qalımmı mən?
Könül verməz yarımın
Könlünü alımmı mən?

Yarımı atıb gəldim,
Daşkənd dediyin yerə.
Dildə deməyə baxma,
Könlü başqa yardıdır.

Yar ilə biz ikimiz
Bir məhlədən olmuşuq.
Başdan vədəmiz vardır –
Heç bir vaxt ayrılmayaq.

Daim ah-fəğan ilə,
Heç nə gözə görünmür.
Yarın baxışlarından
Ötən günlər bilinmir.

Xəyalım uçub getdi,
Daşkənd yoluna tərəf.
Gözümün nuru getdi
Yarın yoluna tərəf.

Mən özüm kiçik bağda,
Kəklik bəslərdim dağda.
Bəy oğluna satdılar,
Qaldım qəmdə, fərağda.

Gördünmü bayaqkını,
Şaftalı ağacını.
Anası yazıq neynəsin,
Qızı gəzəyən olsa?

Bu yollarda azdım mən,
Hanı mənim yoldaşım?
Arğın-yorğun gələndə
Su verən qarındaşım.²¹

Su şırıldayıb axsa,
Gözüm nuru deyirəm.
Yar üçün ölüb getsəm,
Alın yazım deyirəm.

Gecələri mən gəldim,
İtlərinə yalvardım.
Vədə verib, çıxmadın,
Zəfəran tək saraldım.

Açıq sözümü deyim,
Sırğa et qulağına.
Gecə vaxtı mən gəlim,
Apar məni bağına.

Daşkəndin yollarında,
Səbəti əllərində.
Min can verməyə dəyər,
Sevdiyin yarın üçün.

Yardan gəlmədi səda,
Eşqə tuş edən fələk!
Otuz yaşda yar tapıb,
Yara doymadı ürək.

Atlaz donun geymir o,
Gəl deyəndə gəlmir o.
Qızlar özün öysə də,
Nazlı yara çatmazlar.

Səmadakı ulduzun,
Yanan şamı varmıdır?
Canım, ürəyimi yar,
Bax gör, dağı varmıdır?

Ayı aya satımmı,
Yar, səni gözləyimmi?
Yaxud sənin dərdində
Astananda yatımmı?

Uca yerə çıxsam mən,
Dörd tərəfimə baxıb,
Qapım önündən keç sən,
Bülbül kimi oxuyub.

O tərəfə ötər bir gül,
Açılıbdı qızılgül.
Yarımin gülzarında,
Oxumaqdadır bülbül.

Yarım, yetibdi boyun,
Nə vaxt olacaq toyun?
Toyun olsa-olmasa,
Gəl, qucaqlayıb doyum!

Qapını geniş açın,
Bir boyunuzu görüm.
Bir az da səbir edin,
İyinizə bir doyum!

Oynamağa xəyal var,
Mənim ürəyim dardır.
Heç vaxt deyib-gülmürsən,
Sənin başqa dərdin var.

Qapı önündə durar,
Qara canlıq əynində.
Zərif qızın biləyi,
Hələ tutmamış sınar.

Kaş ki, gülzar olaydım,
Sevgilimi görədim.
Göz qabağında olsa,
Qoynunda can verəydim!

Canım fəda yolunda,
Haçan girim yanına?
Əsla yazığın gəlmir,
Mənim kimi yarına.

Əzəldən qalan adət,
Aşiq-məşuq olmaqdı.
Gəl, yarım, deyək-gülək,
Vüsal qədrini bilək.

Sevgilim, yeyin gəlin,²²
Yollardan ayıq keçin.
Yolunuzu gözlərəm,
Alma bağına girin!

Uca dağa qalxdım mən,
Yol tapıb düşəcəmmi?
Sizin üçün yandım mən,
Murada yetəcəmmi?

Bülbül kimi ötürəm,
Yarımın gülzarında.
Məcnun kimi ağlaram,
Yarımın fərağında.

Bu küçə uzun küçə,
O yanına keçməyin.
Qızını sevdiyimi,
Anasına deməyin!

Səmadan aldım ayı,
Qoynuma salam yarı.
Ərzi-halımı deyib,
Halını soram yarın.

Səmadan uçub keçən
Yalqız qara qarğadı.
Getsəniz, salam deyın
Canım Mərifətxana.

Qol-qola girib gəzmək,
Yarım sevən mənzərə.
Bir az da söhbət edək,
Canına can verdim!

Bülbüllər ötməz oldu,
Güllər açılmaz oldu.
Düşmənin sözünə girib,
Yar bizə baxmaz oldu.

Gedirəm demədiniz,
Bir deyib-gülmədiniz.
Qızıl almanı bölüb,
Mənimlə yemədiniz.

Bivəfa imişsiniz,
Çoxcəfa imişsiniz.
Vüsal sözünü verib,
Ayrılan imişsiniz.

Bu aləmdə sən tapdığım
Yeganə mehribanımsan.
Sənə edirəm ah-fəğan,
Könül nisgilim, canımsan!

Bağınıza girdim mən,
Şaftalınıza doydum.
Bir də qıyqacı baxın,
Öləcəmsə, ölüm mən!

Bağındakı almanı,
Qoy bir iyləyim, yarım!
Mən qərib biçarəni
Yerə vurmayın, yarım!

Bağına girdim sənin,
Alman dərməli olub.
Dedim mənim sevdiyim,
Qaçırmalı olubdu.

Bağa girsən, alma ye,
Bağ alması yaxşıdı.
Yarına şirin söz de,
Yar vədəsi yaxşıdı.

Belinizi bağlayıb,
Düymənizə dəymirsiz.
Çox ağır günlər gördüm,
Halımı soruşmursuz.

Bağında gül olsaydım,
Qapında qul olsaydım,
Heç nisgilim qalmazdı,
Eşqində kül olsaydım.

Bu gün gecə yuxumda
Sevdiyim yar gəlibdi.
Dindirirəm, danışmır,
Nədənsə inciyibdi.

Bülbül qondurma bağına,
Məni yandırma dağına.
Atlas donun yaraşır,
Sənin ay tək camalına.

Həyatindən çıxırsan,
Sən özünü göstərib.
Nədən belə edirsən,
Mən qəribi ağladıb?

O sevgilimin, görən,
Şəkili gələrmə heç?
Yar yandıran ürəyin
Sağ yeri olarmı heç?

Bazardakı ipəkdən
Sizə gətirəcəyəm.
Qoynumdakı yarımın
Mən ayrılısam, ölərəm!

Ağ atının quyruğu,
Yer il sürünürmü?
Mənim sevdiyim, görən,
Məni bir soruşurmu?

Mən səfərə çıxanda
At üstə dönüb baxdım.
Düşmənin sözünə girib,
Sevdiyimdən ayrıldım.

Qımız içəndə acı,
İçəndən sonra dadlı.
Ağzında nabat varmı,
Dili şirin qaragöz?

Qapında var qızılgül,
At bağlar Nəbiqulu.
Gizlin-gizlin pisləyir
Namərd mənə yarım.

Qızılgül yarpağı tək,
Daim yanında olum!
Əgər vəfasız çıxsan,
Yana-yana kül olum?

Evdən dolanıb çıxdım
Qarşıdakı dəhlizə.
Yarımı dəyişməyəm
Mən on beş yaşlı qıza.

Məşəylə cəngəlliyin
Çoxdur ördəyi, qazı.
Mənim sevdiyim yar var,
Öldürür onun nazı.

Bir alıcı quş kimi,
Sal mənə öz toruna.
Biləyinə can atım,
Al mənə öz qoynuna.

Çıxdım dağın başına,
Ordan düşdüm piyada.
Mənim sevdiyim gözəl
Qızılgüldən artıqdı.

Dam altında oturub,
Daş gəldimi üstünə?
Üz-gözün saralıbdı,
Qəm gəldimi üstünə?

Ağ atlarda görkəm var,
Boz atlarda quyruq var.
Sevirsən, ürəkdən sev,
Məcnundan buyuruq var.

Pəncərədən bir baxdım,
Yarım qıvrılıb yatır.
Dönüb gedim, deyirəm,
Könlüm qüssəyə batır.

Dan çağı ötən bülbül,
Könlümün gözün açdı.
Açılmış qızılgülü,
Yarım sevgiyə saçdı.

Dan çağı ötən bülbul,
Allaha nalə eylər:
«Nadana könül versən,
Ürəyi para eylər!»

Səyrə, bülbülüm, səyrə²³
Qızılgül şaxı sinsin!
Yar ayrılıram, deyir,
Ayrılıb, qoy dincəlsin!

Sənin kimi zərif qız,
Gəlməyib heç dünyaya.
Bütün qızlardan artıq
Sən layiqsən sevdəyə.

Yarın dili dadlıdır,
Ürəyi daş kimidir.
Bir qapıya çıxmadı,
Dünən atda gələndə.

Yar balaca boyludu,
Ay üzül, qara qaşlı.
Çölə çıxmağa qoymur,
Tərsdi ata-anası.

Sarı çiçək çaydadı,
Sizin tək yar hardadı?
Siz tək yarı sevəndə
Könüldə qəm nə gəzir.

Çay qırağı qamışlıq,
Qamışlıqda ördək var.
Məni oda yaxdınız,
Yarınız varsa, deyin.

Bıçağı salacaqdım,
Yarım əlimdən tutdu.
Qaşlarını oynadıb,
Könlümə yolu tapdı.

Darvazanın zəncirin,
Bağlamaq olmur, axı.
Yarı əlin içində
Saxlamaq olmur, axı.

Mən yazığa cəfa etdi,
Dilbərimdən ayırdı.
Adaşımı görəmmirəm,
Başıma oyun açdı.

Can dostum, canım dostum,
Görməyə gəlmişən məni.
Yar dərdi belədirsə,
Dərmanın tap dərdimin.

Can içində canan qız,
Odun cana yaxan qız.
Qələm qaşlı, qaragöz,
Saçın uzun hörən qız.

Daşkəndin yollarında,
Qamçısı əllərində.
Bizi belə yandıran
Bir qarabəniz imiş.

Çiçəklər niyə bitmir,
Otlar niyə göyərmir?
Yarım məndən küsübdür,
Çağırmasam, baş çəkmir.

Çöl-çəməndə qoy gəzim,
Yarım ilə qol-boyun.
Dizlərinə baş qoyub,
Can versəm də, razıyam.

Çilan²⁴ bağına girməmə,
Çilandan çox ilan var.
Yar yanına getməmə,
Onun başqa yarı var.

Havada bulud varmıdı,
Qar-yağış yağarmıdı?
Bir qız üçün can vermək
Adına rəvamıdı?

Könüldə həsrətim var,
Yarımdan xəbər gəldi.
Şirin sözlü, qaragöz,
Qaşları kaman gəldi.

Hava yenə tutuldu,
Ardından qarı varmı?
Aləmi gəzib gəldim,
Sənin tək yar görmədim.

Hicran xəncərin çəkdi,
Bir canımı almağa.
Yarım yanımdan getdi,
Başqa yarı tapmağa.

Dütar çalırdım evdə,
Yarım gəldi yanıma.
Şirin-şirin sözlərlə
Odun saldı canıma.

Qoy dütar çalım sizə,
Yüytürüb gəlin bizə.
Daim deyib-gülsəniz,
Hamı mat qalar sizə.

Çay da belə axarmı,
Axa-axa daşarmı?
Mənim qaragöz yarım,
Daim mənle yaşarmı?

Dərdini mənə söylə,
Qoy dadına mən çatım.
Sən tək sevimli yarı
Gəlib Daşkənddə görüm.

Qızılgülüm, qızılgülüm,
Niyə vaxtsız xəzan oldun?
Məni çöllərdə buraxıb,
Özün yola rəvan oldun?

Qaşının qaralığı,
Gözünün gözəlliyi.
Canıma cəfa eylər,
Yarımın bəlalığı.

Baxıram, heç görünmür,
Çay tərəfdə dan atır.
Mənim qəm çəkməyimi
Sevdiyim nə vaxt anlar?

Gözüm səyriyir mənim,
Daşkənddən yarım gəlir.
Özü gəlir, ya da ki,
Bir xoş xəbəri gəlir.

Qaşın qarası səndə,
Ay üzünə mən bəndə.
Çağıranda gəlmirsən,
Üzü qara olmuşum!

Qaşının qarasını,
Qara xəttə oxşatdım.
Sabah axşam gəlməsən,
Səni kimə oxşadım?

Qiblədən külək əssə,
Yarım necə gələcək?
Dostdan çox düşməni var,
Burda necə gəzəcəkdir?

Qaşın qara deyirlər,
Saçın bəla deyirlər.
Əgər eşqində can versəm,
Kərbəla şəhidi ollam.

Yarın gəzdirdi bağdır,
Qonan bülbül ötməkdə.
Allah qoşmuş könülü,
Düşmən necə ayırır?

Qapqara qaşım mənim,
Ey uzun saçım mənim!
Qara qaşından yana,
Qarda qaldı qismətim.

Baxdım gözümlə yoruldu,
Mənə bir söz vermirsən.
Nədən könlün soyudu,
Çağıranda gəlmirsən?

Qaşların qarası sizdə,
Oğlan könül verər sizə.
Bizə söz verən yoxdusa,
Bizdən pislik gəlməz sizə.

Qaşınız qara imiş,
Gözünüz də can alır.
Diliniz dadlı imiş,
Ləbinizə bayıldım.

Qoşa ağac altında
Əl vermişdiniz, hanı?
Ayrılmaq yoxdu deyə,
Söz vermişdiniz, hanı?

Əllərinde dəsmalı,
Yarın gözü yaşlıdı.
Yar könlü başqa cürdü,
Könlündə bir daşı var.
Qızıl alma gülü tək,
Qırmızı güllü yarım.
Ağzında nabat varmış,
Ey şirin dilli yarım!

Qapımızı döydünüz,
Sonra bizdən qaçdınız.
Yoxmu heç insafınız,
Bir belə ağlatdınız?!

Sərçələr cikkildəyir,
Biri bağ, biri dağda.
Bizim qaragöz harda
Öz kefi çəkən yerdə.

Bülbül dan çağı ötər,
Dışisindən ayrılıb.
Qız dediyin ağlayar,
Sevdiyindən ayrılıb.

Dünən mən yatan vaxtda,
Atı qamçılayıb keçdin.
Bir baxmadan, danışmadan,
Könlümə od salıb getdin.

Kaş görməyəydim səni,
Könül verməz olaydım.
Səndə olan könlümü,
Özümə saxlayaydım.

Gedirsən, get, sevgilim,
Heç vecimə də deyil.
Təki canım sağ olsun,
Mənə hər yerdə yar var.

Könül verməsən yara,
Ox dəyməz imiş cana.
Könülü tamam versən,
Ürəyin dolar qana.

Yanıb-yaxılmaz idim,
Sonda kül olmaz idim.
Könül verməz olsaydım,
Bu günə düşməz idim.

Tingi əkdim çox oldu,
Bir qaranlıq bağ oldu.
Yarın verdiyi vədə
Ürəyimdə dağ oldu.

Yenə gedirsən, yarım,
Nə vaxt gələssən, yarım?
Sənin gəlişin müşkül,
Gəl öpüm barı, yarım!

Gecələri yatmıram,
Qapınızdan ötmürəm.
Düz sözünü de, yarım,
Mən dərdini çəkmirəm.

Get desən də, getməyəm,
Getmə desən də, yarım.
Getsəm, bir də nə zaman,
Yar vəslinə yetəcəm?

Balaca bir gülzar var,
Gülzarda bir bülbül var.
Könüllər gülü qızlar,
Biz gəldik sizdən yana.

Görünən qara dağa,
Gecə-gündüz qar yağdı.
Ayrılmağa qıymıram,
Gəncliyimdən sevmişəm.

Ürəyim bərk döyünür
Yar yanına getməyə.
Sözü üçün gedirəm,
Dərdə dərman etməyə.

Görən, indi gedimmi,
Qapısında durummu?
Yarım çıxmasa əgər,
Mən soyuqdan ölümümü?

Yarım məni çağırır,
Getsəm, anası deyir.
Bağın içində yarım
Dərdin deyib ağlayır.

Mən idim səninlə bir,
Olmadın mənimlə bir.
Səndən yana mən nədan,
Veyil-veyil dolandım.

Mənim məqsədim budur,
Qabağında can verim.
Artıq təqətim yoxdur,
Başına dolanmağa.

Mənim yarım ağıllı,
Mənim yarım gözəldir.
Mən bu gecə gələcəm,
Pəncərəni açıq qoy.

Yarım səfərə gedib,
Yarım burda deyildir.
Yaman dərdə salıbdı,
Qocalmayım, neyləyim?

Mənim dərdimi sən çəkib,
Sənin dərdini mən çəkib,
Gecələri sarmaşığı tək,
İkimiz sarmaşıb yataq!

Mən sarı, canım sarı,
Saraldığımı kim bilir?
Qapıda saralıb dursam,
Mehriban yarım gələr.

Mənə bu gün nə oldu,
Qəmə mübtəla oldum.
Camalını bir görüb,
Bir baxışdan vuruldum.

Məni görən düşmənlər,
Özgələri görməzlər.
Düşmən sözünə girib,
Yar məni sevmir daha.

İndi gedirəm dağa,
Qamçılayıb atımı.
Məni seçmisənsə sən,
Könlünü vermə yada.

Yarımın boyu gözəl,
Libasında gülü var.
Şirin sözündə ləzzət,
Ay üzündə xalı var.

Yarım yanıma gəlsə,
Boynuma qolun salsa,
Qabağında oturub,
Deyib-gülsə, bəxt odur!

Yar evə gələr olsa,
Yarıma nə alım mən?
Canımı versəm də mən,
Yarımı sevindirir!

Gəl, bağlara gedək biz,
Tər qönçələr dərek biz.
Qırmızı güllər açıb,
Bülbül kimi ömək biz.

Yar dərdində unuttum,
Özümün var-yoxumu.
Hardan alım, bilmirəm,
Yarımın soracağını.

Yar evin toza basıb,
Önündə qızlar oynar.
Qaş-göz ilə yarımı
Sınağa çəkib oynar.

Yar olsun, yaxan olsun,
Düşmənlər baxan olsun.
Yuxulayanda hərdən
Gözünü açan olsun.

Yar dərdi yaman imiş,
Avara edən imiş.
Getməyə yol uzaqdı,
Üzünə həsrət qoyub.

Yarım verən üç alma,
Üçü də qoynumdadı.
Yatmışdım, bir də gördüm,
Yar qolu boynumdadı.

Yuxarıdan gəlirdim,
Kəsə, çay yolu ilə.
Bacarmırsan oynama,
Hər işin öz təhri var.

Yuxarıdan gələndə,
Gördüm qoşa qurd izi.
Könlümü ovsunladı,
Bu qışlağın²⁵ bir qızı.

Yarımın hörükləri
Düşübdü dabanına.
Qəfildən busə alıb,
Qalımmı cəzasına?

Yarım getməyən toya,
Mən də gedə bilmərəm.
Yarın könlü incədir,
Onu qıra bilmərəm.

Yağış möhkəm yağmasa,
Evin damı damarmı?
Yarımı çox özləsəm,
Ayaq atım, əl qamçım!

Yara çatım deyirsən,
Yar qədrini bilmirsən.
Yar qədrini biləndə
Dan çağları ağılasan.

Yarım məni düşünür,
Amma gəlsəm incidir.
İncidir, qoy incitsin,
Yardan qəlbim soyumaz.

Yar verdiyi üç alma,
Üçü də üç cürədir.
Məqsədə çatammıram,
Dünya vəfasız imiş.

Yar ilə saray tikim,
Bağçasında gül əkim.
Yar könlünü soyutmaz,
Nə qədər naz eləsəm.

Yar hücrəsində yatır,
Dediylə sözlər haqlı.
Məni danladıqca o,
Görürəm ki, bəyənmir.

Yarım gəlir oxuyub,
Sünbül saçın dayarib.
Ağlını itirirəm,
Qaragözə baxanda.

Yar olsa, yaxşı ola,
Əlində üzük ola.
Öpməyə, kef çəkməyə
Yanaqları al ola.

Yar qapıda durubdu,
Cilvələrin saçmağa.
Hər cür nəvəsizlərlə,
Könlümü ovutmağa.

Yar qapısında durub,
Məcnun kimi ah çəkim.
Aylı gecə olanda
Yarın qoynuna girim.

Yarın bağı var imiş,
Bağda narı var imiş.
İnanıb könül verdim,
Özgə yarı var imiş.

Yar qapısından ötdüm,
Alma budağın tutdum.
Evindən çıxmıyanda
Səs-küy qoparıb getdim.

Yarımın qara saçı,
Hörülməli olubdu.
Oynayıb çağıranda,
Könül açan olubdu.

Yar bağına girəndə
Alma çaqqala idi.
Bambalaca yarım var,
Sevilməli olubdu.

Yar qapısında durub,
Bir işarə verəmmir.
Mənim gəldiyim vaxtda,
Qapıya çıxma bilmir.

Yalvarıram hər günü,
Yad edirəm hər gecə.
Bağrım kabab olunca,
Ürəyim qan olunca.

Yar qapısına getsəm,
Acıqlanır üstümə.
Məqsədini sezirəm,
Ayrılmağı düşünür.

Yarım mənə baxmır heç,
Qaşını oynatmır heç.
Gecə-gündüz ah çəksəm,
Vecinə də almır heç.

Yanından keçəmmirəm,
Eşq odun salıb cana.
Xəyalım darı kimi,
Saçılmaqda hər yana.

Çay qırağında söyüd,
Sevdim salxım söyüdü.
Yarım vəfasız çıxdı,
Bir soruşmur halımı.

Ürəyimi yandırdı,
Eşq odunda kül edib.
Yarım necə zalımdır,
Məni cana doydurdu.

Yarımın cəfası çox,
Eşqində cəzası çox.
Eşq odu betər imiş
Cəhənnəm odundan da!

Başımı daşa vursam,
Daş da çarə olammaz.
Bir yastığa baş qoysaq,
Bəlkə, onda sağalam.

Güldümü, qönçədimi,
Yar, sənin yaxandakı?
Almadımı, nardımı,
Yar, sənin qoynundakı?

Dağa çıxdım qar üçün,
Ah çəkirəm yar üçün.
Bir ildir ki, yanıram,
Xeyiri olar deyə.

Havadakı buludlar,
Yağış yağmayıb hələ.
İki yaxşı bir yerdə
Kama çatmayıb hələ.

Yarın mən çəkmədiyim,
Heç bir cəfası qalmadı.
Ayrılığın, əzabın
Mənsiz küçəsi qalmadı.

Yarım ömrümdü mənim,
Onsuz mənim günüm yox.
Eşq odunun yanında
Cəhənnəm boş şey imiş.

Dilbərim, ay üzündə
Bir qara xalın olum.
Gecə yanında yatıb,
Gündüz qurbanın olum!

Bəzənib gəzməyə çıxsan,
Qoy yanında mən olum.
Hamının gözü səndə,
Sevdiyin yar mən olum.

Qaradır xumar gözün,
Canım fədadır sənə.
Canından kim vaz keçsə,
O, yoldaş olsun sənə!

Salxım söyüd əyildi,
Yarım əyilmir mənə.
Gəlib halımı sormur,
Necə könül verim mən?

Qapını açıb baxdım,
Qız ay kimi dolubdu.
Üzü par-par parlayır,
Gözləri də oynayır.

Mən gedirəm ayrılıb,
Çay suyu tək bulanıb.
Sənin ağrın daş imiş,
Baxmadın da bir dönüb!

Bir kitab, iki kitab,
Yar əlindən içdinmi su?
Bu aləmdə varmı, görən,
Mənim yarım kimi nurlu?

Sən haradan gəlirsən,
Gözü xumar gözəlim?
Nəzər dəyməsin deyə,
Boynuna bir muncuq as!

Sən məktəbdən gəlirsən,
Mən ağlasam, gülürsən.
Hər şeyi də bilirsən,
Sən mənimki olasan!

Bu gün inciklik oldu,
Mehriban yarım getdi.
Bağa baxdım, izi var,
Artıq səbrim tükəndi.

Bağları seyr edəndə,
Heyran oldum bağına.
Bəxtimin yoxluğundan,
Yara yalançı oldum.

Qara qaşlım var mənim,
Uçub gələnim var mənim.
Qara qaşlım ordasa,
Burda nə işim var mənim.

Bivəfa dünya bu gün,
Unudar imiş yarın.
Adam da unudarmı,
Əvvəldən sevdiyini?

Qara qaşların qələmdir,
Kirpiyin zirə zəbədir.²⁶
Mən səndən yana yanıram,
Sənin könlün bixəbərdir.

Mən nə zaman görəcəm
Lələxanın üzünü?
Gözlərimə sürtəcəm
Lələxanın izini!

Dəmin üstünə çıxıb,
Alma atana qurban!
Mən naz, mən əda ilə
İşvə satana qurban!

Ətir iyi verməkdə
Bağdakı qönçələrin.
Düz ilqarlı yarımisan,
Axırda ayrılmadın.

Yar uzaqda, biz fəraqda,
Vədləri yalan olmasın.
Düşmənlərim birləşib,
Yoldan eləmiş olmasın!

Qapınızdan keçirəm,
Gülzardan gül dərməyə.
Gül dərmək bəhanədir,
Ay üzünü görməyə.

Qaşınızın qarası,
Yana düşər kölgəsi.
Çox uzaq oldu sonda
İki yarın arası.

Bağa girmək asandı,
Üzüm yetişəndə gəl.
Yar bəyənmək asandı,
Razı olan vaxtda gəl.

Gül əkdim, qiyax çıxdı,
Bilmədim, nə vaxt çıxdı.
Hərəkətin öz bəxti var,
Ondan çoxun görəmməz.

Ay tək aydın gecələr,
Hər görənə xoş gələr.
Gül və reyhan qoxuyar
Yarım gəzən küçələr.

Ayı göydə sanardım,
Heç demə, yerdə imiş.
Yarı ayıq bilərdim,
Yardan ayıq var imiş.

Alma gülü gül olmaz,
Qucağına yığsan da.
Sevdiyin yar yar olmaz,
Əgər vəfasız olsa.

Diri sayırsan məni,
Amma sanki ölmüşəm.
Sevdiyimdən ayrılıb,
Odunda kül olmuşam.

Yarımın gileyini
Daşkənddə dinləmişəm.
Yara verdim sözə
Nöqtə qoyub gəlmişəm.

Bağa girəndə baxın,
Bülbül pərvaza qalxır.
Laləxana halaldı,
Ürəyimə od yaxır.

Sən qəribsən, yoxsa mən –
Çöllərdə qəmgin gəzən?
İki il ömrüm ötdü,
Leyli gəzən Məcnun tək!

Oturub ağlayırdım,
Bir ağlama, demədi.
Əlinə dəsmal alıb,
Göz yaşımı silmədi.

Çay içində qaçırdım,
Ayağıma daş dəydi.
Ağlım-huşum yox imiş,
Yar dönüb baxmadı da.

Bağa girdim bir gecə,
Mən yarımı götürüb.
Mənim yarım balaca,
Al üzü can istəyir.

Getdi yarım uzağa,
Gedirsənmi, demədi.
Piyaləyə çay süzüb,
İçirsənmi, demədi.

Yanımdakı bülbülüm,
Yandırdı qəmi ilə.
Sevdiyimin dərdindən
Yuxu yoxdu gecələr.

Gecələr aya baxıb,
Dolanır başım mənim.
Qəm içində sevdiyim
Könlümü alır mənim.

Havanı duman aldı,
Ayı görmək çətindir.
Könlümü şübhə basdı,
Yarı görmək çətindir.

Gecələri yuxlamır,
Ağacdakı bir qarğa.
Niyə belə ağlarsan,
Vəfasız bir yar üçün?

Dağ tərəfə daş atdım,
Gözlə qaş oynatdım.
Laləxan yuxlayırdı,
Dütar çalib oyatdım.

Yarım tikən araqçın,
Şaftalı şaxındadı.
Mənə bir söz ver, canım,
Könlüm arxayın olsun.

Çiçək dərirsən orda,
Gülzar içində zar-zar.
Mən oxumuş qızlardan
Seçəcəyəm xanımı.

Ev tikilər daş ilə,
Su axmaqda çay ilə.
Mənim ömrüm ötməkdə
Bir suyumsuz yar ilə.

Zər araqçın var ikən,
Nə üçün geymədiniz?
Axşamçağı gözlədim,
Nə üçün gəlmədiniz?

Qapım döyülür birdən,
Gəl, deyirəm, heç kim yox.
Yarımdan xəbər gəlsə,
Ürəyim tir-tir əsir.

Getməyin arzusunda
Bağ içində yol saldıq.
Yar ilə deyib-gülüb,
Ürəklərə dağ çəkdik.

Yarım getdi uzağa,
Od qaladı ürəyə.
Onun dalınca düşsəm,
Yandıracaq ayrılıq.

Çuxamın qolu dardı,
İndi mən neyləyəcəm?
Yarım Laləxan ilə
Birgə necə gəzəcəm?

Lalələr açılıbdı,
Gəl, gedək dağda gəzək,
Yarım bəstə boyludu,
Bəzəyir bağ-bağcanı.

Dağın başı dumansız,
Görüb əl çəkmirsiniz.
Nə qədər gəzəcəyəm,
Bir vədə vermirsiniz.

Gül dəstəsin götürdüm,
Yar dalınca yüyürdüm.
“Sən hələ gənc imişsən” –
Deyib geri qayıtdım.

Qaşın qara olunca,
Gözün qara olaydı.
Mənə hiylə qurunca
Üzün qara olaydı!

Dərd gəlib, ələm gəlib,
Mənim ağır başıma.
Çayda ördəklər üzər,
Gözdən axan yaşıma.

Atam Məkkə, anam Məkkə,
Doğuldum bir gün ölməyə.
Babalardan miras qalan,
Qara yerə gömülməyə.

Ata tək mehriban harda,
Ana tək qəm yeyən harda?
Bu yerlərdə yesir oldum,
Onlar tək qayğıkeş harda?

Atam çoxdan ölüb mənim,
Anam çoxdan ölüb mənim.
Qohum-qardaşım var, amma
Könüldən ayrılıb çoxdan.

Ağ sarayın var imiş,
Zər divarın yox imiş.
Ata-anan yoxdusa,
Qədirbilən yox imiş.

Qəriblik şəhərində
Ah-vayla keçdi günüm.
Didarını bir görmədən,
Atadan yetim qaldım. .

Bu görünən qara dağın
Suları axar çayda.
Biz burda qürbətdəyik,
Ata-anamız harda?

Laçın dediyin quşun
Yuvada balası var.
Mənim kimi qəribin
Bu yerlərdə nəyi var?

Mirzəçölün²⁷ üstündə,
Qatar-qatar quşlar uçar.
Deyib-gül, nə qədər ki,
Ətrafında dostlar var.

Mən burda qalacam mı,
Bəlalər görəcəmmi?
Gecə-gündüz qəm yeyib,
Ağ günə çıxacam mı?

Mən indi necə edim,
Qəm qurşamış başımı?
Qalıbdı uzaqlarda,
Özlədim sirdaşımlı!

Mən olsəm, adım itər,
Könlüm nisgildə gedər.
Məni deyən dostlarım
Taleyimə ağlayar.

Mənim könlüm qəriblikdə,
Mənə bu yer məkan olmaz.
Qəriblikdə ölüb getsəm,
Heç kim qan pulumu verməz.

Qərib oldum, qərib oldum,
Qəribliyimə ağlaram.
Qərib şəhərdə can verib,
Gedər günümə ağlaram.

Bir dost ilə adaşım yox,
El içində ilqarım yox.
Bu halımda ölər olsam,
Yanımda mehribanım yox.

Məni yaman deyirsən,
Yamanlığı bilmirəm.
Özüm yetim oğlanam,
Sağlamlıq diləyirəm.

Atam varmı şəhərində,
Anam varmı şəhərində?
Neyləyim mən şəhərində,
Gedirəm öz məkanıma!

Qardaşlarım, xudafiz,
Sizi Allah saxlasın!
Sağ-salamatlıq olsun,
Görüşərik yenidən!

Atamla anam soruşsa,
Qürbət şəhərdədir deyin!
Bir gözdə yaş, bir gözdə qan,
Bir qara yerdədir deyin!

Yaşım iyirmiye yetdi,
Artıq çənəmdə tük bitdi.
Gənc könüllərdən aləmdə,
Deyin, kim murada yetdi?

Çay da belə daşarmı,
Üzəngidən aşarmı?
Çay bağrından balıqlar
Hər tərəfə sıçrarmı?

Tarladakı alaqlar,
Ayağıma dolaşar.
Bizlər yola düşürük,
Sağ olsun dost-tanışlar!

Mən gedirəm çay keçib,
Yar bəsləyən day ilə.
Görüşə tələsirəm,
Cibimdəki pay ilə.

Yar çıxdı yolağaya,
Od salıb ürəyimə.
Könül necə öyrəşər,
Sevdiyindən özgəyə?

Dəvə yatar yerində,
Zıncırovu boynunda.
O qızı deyirsənsə,
Yetmiş yaşlı qoynunda.

Heç gül taxıb çıxmırsan,
Bağınızda gül yoxmu?
Candan deyib-gülmürsən,
Sevdiyini bir yar yoxmu?

Şaxdan yarpaq düşməsin,
Bu gecə dan atmasın!
Yar çağırdığı vaxtda
Gününü oyatmasın!

Yarımdan cüda oldum,
Qəmə mübtəla oldum.
Hər görəndə camalın,
Eşq oduna qovruldu.

Naməqanə getməyin,
Yolları xətlidir.
Əriyi, almasının
Şeydaları dərslidir.

Əriyi, almasının
Altına gedib gördüm.
İlan kimi qıvrılıb,
Qızlar yatıbdı orda.

Səhərlər banlamağa,
Xoruzlar nə yaxşıdır.
Yar ilə oynamağa
Naməqanə çox yaxşıdır.

Almaları almırsan,
Heyvaları yemirsən.
Necə zalım qızısan,
Heç nəyə aldanmırsan!

Almanı atmağım gəlir,
Heyvanı satmağım gəlir.
Könül verdiyim yara
Bir söz deməyim gəlir.

Qaş oynadanın mən olum,
Kırpik süzənin mən olum!
Hamının gözü səndədir.
Gözmuncuğun qoy mən olum!

Balaca vaxtı şux idim,
Mollaya verdilər məni.
Əzrayıl gəlməmiş hələ,
Canımı aldılar mənim.

Bəxtim olsaydı mənim,
Yanan çırağ sönmədi?
O güvənər dağlarım
Yerindən sürüşərmidi?

Sevdiyiniz hardadı,
Yolda, ya bazardadı?
Harda olsa da, könlü
Sizin kimi yardıadı!

Getdim çaydan keçməyə,
Əyildim su içməyə.
Yarımdan xəbər gəlsə,
Qanad açıb uçaram!

İp əyirsəm, pul olar,
Dəstə-dəstə gül olar.
Sənin kimi oğlanlar
Hüzurumda qul olar.

At minsəm də, yorğunam,
Minməsəm də, yorğunam.
Amma sevdiyim yara
Mən heç zaman doymaram.

Yar, atıb getdin məni,
Xəyalpərəst etdin məni.
Boyunu bir göstərib,
Ona həsrət qoydun məni.

Qapından bir ötər oldum,
Divanədən betər oldum.
Səni görməyə gəlmişdim,
Mən görmədən gedər oldum.

Allah vursun zalımı,
Çəkib aldı yarımı.
Mən qızıla verməzdim
Ləbindəki xalını.

Qapı ağzında quzu,
Quzunun qara gözü.
Mənim huşumu alar,
Yarımdan şirin sözü.

Qaşın əslən qaradır,
Yox, vəsmə qoymamısan.
Sənə yandığım qədər,
Sən mənə yanmamısan.

Qıpqırmızı soğanın
Qatı çox olar, xanım!
Evlənməmiş oğlanın
Dostu çox olar, xanım!

Qaş qara gözəlim,
Yaxşısı, evə girək.
Şamı yandırıb sonra
Qara qaşı oynadaq!

Yarım gəlir parlayıb,
Hörüyün tumarlayıb.
İncə belin oynadıb,
Şəkər ləbin dişləyib.

Yar olanda şux ola,
Gələndə yollar dola!
Dostun görüb sevinə,
Düşmənin yanıb ölə!

Getdim çay qırağına,
Rast gəldim yarıma.
Üç gecə və üç gündüz
Doymadım yar sözünə.

Qaval çala bilmirəm,
Ələ ala bilmirəm.
Yaman yarın əlindən
Toya gedə bilmirəm.

Dütarını asta çal,
Əllərin yorulmasın.
Sevəndə də gizli sev,
Ata-anan bilməsin!

Ağ üzüm, ağca üzüm,
Suya düşən qunduzum!
Sağ-salamat gedib gəl,
Könüldəki yalqızım!

Su qırağında durub,
Suyu bulandırırısan.
Papağını dik qoyub,
Qəlbimi yandırırısan.

Bağında, ağacında,
Laçın tək qanad çalım.
Köksündə, qucağında
Yarın olub oynayım.

Alma yetişəndə gəl,
Dibinə düşəndə gəl!
Hörüklərim uzanıb,
Belimə düşəndə gəl!

Qoru qızılgülünü,
Saxla qızılgülünü,
Qiymətin verməyincə,
Üzmə qızılgülünü!

Dam üstündə duran qız,
Saçın xırda hörən qız!
Hörüyün eşəmmədən,
Kömək edin deyən qız!

Amandımı, amandı,
Çuvaldakı samandı.
Bunca oğlan içində
Sevdiyim yar yamanmı?

Atınıza ot atım,
Ardımca gəlin, yarım!
Öpməyə boyum çatmır,
Bir az əyilin, yarım!

Su axar şırıl-şırıl,
Sevdiyim qızılgüldür.
O gün yarım gəlməsə,
Matəmim həmin gündür.

Su boyunca üzür qaz,
Bunca mənə etmə naz.
Mənə bunca naz etsən,
Adın qalar sərvinaz.

Bazar içi qaranlıq,
Kəssək atan kim idi?
Pərənciyə²⁸ bürünüb,
Baş tərpedən kim idi?

Qızılgül oyum-oyum,
Mən yardan necə doyum?
Hansı namərdin işi
Qız alıb, gəlin qovmaq?

Al məni, ey, al məni,
Arabaya sal məni.
Arabaya salmasan,
İcazəmi ver mənim!

Dan sökülər, dan atar,
Yanımdan yellər ötər.
Qız almayan oğlanlar
Evində necə yatar?

Balta vurdum xar tuta,
Mən qəribəm bu yurdda.
Bunca qəriblik yetər,
Gəl, gedək doğma yurda!

Yoncalığın boş qaldı,
Ortasında cüt qaldı.
Gəlmirsənmi, sevgilim,
İpək yorğan boş qaldı.

Su axar, su şırıldar,
İçində ördək gəzər.
Yar çağırırsa, getməyin,
Qoy ölsün öz bağında.

Taxta körpü tikildi,
Ordan əsgər ötdümü?
Əsgərlərin salamı
Aşqabada yetdimi?

Səmanın dumanları,
İlxının qulunları.
Su desən, şərbət verər
Nanayın²⁹ gəlinləri.

Daşkənd yolu daş imiş,
Yedikləri maş imiş.
Gelin gedək, Ənarın³⁰
İki gözü yaş imiş.

Yarım, saxlama məni,
Şəhərə gedim, gəlim.
Xallı ipək çıxıbdı,
Sənə ondan gətirim.

Qaşınla çağırırsan,
Zülfünlə tovlayırsan.
Hansı bəyin qızısan,
Öldürməyə hazırsan.

Qaşınla gözlərin şux,
Qız, səni ölməyəsən!
Cənnət hurilərinin
Birisi olmayasan?!

Sən mənim öz yarımсан,
Boynumda muncuğumsan.
Qaranlıq gecələrdə
İşıqlı çıraqımsan.

Uşaqlar oynayır,lar,
Çubuqdan at düzəldib.
Aşiq oğlan ağlayır,
Sevdiyin yada salıb.

Alma atdım atana,
Çarpayıda yatana.
Acığınız tutmasın
Bircə öpüş alana!

Almanın ağına bax,
Dönüb budağına bax.
Məni sənə verməzlər,
Bir dönüb yanına bax.

Ağdır, biləyim ağdır,
Sevgidən bəxtim yoxdur.
Yardan bəxtim olsaydı,
Heç nisgilim qalmazdı.

Vəsmə qaşı böyüdər,
Sürmə gözü süzdürər.
Yerə girsən ənliyi,
Elçiləri gətirər.

Əndicanda bir çinar,
Bəylər atın qamçılar.
Yar deyənin dilindən
Şəkərlə bal damcılar.

Alov yanar yağ ilə,
Bağrım yanar dağ ilə.
Oynamadım, gülmədim
Könül sevən yar ilə.

Tuta çıxıb tut çırpdim,
Qoy oğlanlar yesinlər.
Hərir donumu geydim,
Ağ tənimi görsünlər.

Mindiyim at qaşqadı,
Çapıram çınqıllıqda.
Getsəniz, salam deyın
Bizim qaraqaş yara.

Ağac kəsməmişdim heç,
Keyitdin biləyimi.
Mən yar sevməmişdim heç,
Yandırdın ürəyimi.

Tuta çıxıb tut yedim,
Bir budağa doymadım.
On beş yaşlı qız alıb,
Didarına doymadım.

Səmada boz torağay,
Ötməsə, nə olardı?
Alışan ürəyimi,
Yaxmasa, nə olardı?

Almata adlı yerin
Alması dolu imiş.
Amma yolu-irizi
Qəriblik yolu imiş.

Qaş altında gözünüz,
Yaxınlaşan özümüz.
Yaxınlığa baxmadan,
Atıb gedən özümüz.

Bu dağlar uca dağlar,
Qərrib yolunu bağlar.
Qərribi qərrib ağlar,
Biz qərribi kim ağlar?

Əsəkənin³¹ yolunda,
İlan gördüm çölündə.
Min canım olsa, verrəm
Sevdiyim yar yolunda.

Almalar axıb gəlir,
Heyvalar qalxıb gəlir.
Namanqanm qızları
Çiynin oynadıb gəlir.

Çay gəldi, saman gəldi,
Kölgəsi yaman gəldi.
Davaya gedənlərdən
Bizim yar aman gəldi.

Ox atdım gölə düşdü,
Göldən sonalar uçdu.
Sonaya bənzər yarım
Zalım əlinə düşdü.

Allah alsın zalımı,
Əldən aldı yarımı.
Xəzinəyə verməzdim
Üzündəki xalını!

Bağda gəzən cüyürə,
Mən necə kəmənd atım?
Sən özgənin yarısısan,
Mən necə könül verim?

Kasa-kasa su içirəm,
Ürəyim yandı deyə.
Yollara hey baxıram,
Bəlkə, yarım gəldi deyə.

Gəncliyimdə ölmədim,
Behiştə cövlan vurmadım.
Cənnətin ağuşunda
Hurilərlə oynamadım.

Mehribanım getsə də,
Mehri gözümdən getmədi.
Mehribanım yox deyə,
Kimsə məni yad etmədi.

Mən gedirəm baş alıb,
Əllərimə daş alıb,
Mehribandan ayrılıb,
Bir cüt gözümə yaş alıb!

Qaragözlü çatmaqş,
Qaş-gözüne güvənmə çox!
Var-dövlət məndə deyə,
Var-dövlətə inanma çox!

Almanın zərifliyindən,
Dənəsi görünür bir-bir.
Yarpağına şəh düşübdü,
Divanəsiyik biz onun.

Qapınızdan keçəcəm,
Əlimdə çiçək, öskürüb.
Doğrudan da sevirənsə,
Çıx qardaşını götürüb.

Qaşqara³² gedən yolda,
Bir gəlin, keçin, dedi.
Başım ağrıyır, dedim,
Çay dəmləyim, için, dedi.

Qapqaradır, qapqaradır,
Sevdiyimin gözləri.
Ləpələnir, ləpələnir,
Həyəcandan sözləri.

Ağ kağız tək parıldar,
Yarına qovuşan adam.
Zəfəran tək saralar,
Yarından ayrılan adam.

Əndican görünməkdə,
Sanki can görünməkdə.
Adamın yarı hər an
Can alan görünməkdə.

Almalı bağa girib,
Şaftalını yeyərlərmi?
Öz yarı evdə qalıb,
Özgəsini deyərlərmi?

Ay üzünə aynayam,
Sünbül saçına mən daraq.
Xoşlasan, yanıdayam,
Xoşlamasan, durum uzaq.

Almalı bağa girib,
Alma budağın əyirəm.
Ən uca şaxda durub,
Təzə yar səsləyirəm.

Barmağımda üzüyüm,
İşıqdan parıldayır.
Mənim bir sevdiyim var,
İş deyəndə titrəyir.

Donum ağ ipəkdəndi,
Görünməkdə biləyim.
Mənim yarım sən olsan,
Qan ağlıyar ürəyim.

O ala gözlərindən,
Bir də töksən yaşını.
Götürüb gedəcəyəm,
Hara olsa, başımı!

Bağınızda badam var,
Yavaş girin, adam var.
Adam olur, qoy olsun,
Qiybət qıran nadan var.

Səmərqəndin çayından
Qasıq yuyub keçmişik.
Qasıq yuyan dəmlərdə
Aşiq-məşuq olmuşuq.

Qavalın cızılıbdı,
Zənciri üzülübdü.
Səslən, qavalım, səslən
Yar kefi pozulubdu.

Axşam çağı gəlimmə,
Darvazanda durummu?
Sən evindən çıxmasan,
Mən soyuqdan ölümümü?

Dalğa-dalğadı donun,
Oynayanda mənə bax!
Mən xoşuna gəlməsəm,
Onda yalnız yerə bax!

Bağa girmək istədim,
Tikandan çəpəri var.
Yarla dərdləşəmmədim,
Yanında anası var.

Söndürmə çırağını,
Yapışma biləyimdən!
Biləyimdən tutsan da,
Yandırma ürəyimi!

Bağa öyrətmə məni,
Qaxa öyrətmə məni.
Aydı-ildə bir gəlib,
Yaman öyrətmə məni.

Yar qızılgül kimidir,
Mən eşqində bülbül tək.
Bir qıyqacı baxışa,
Qapısında qul ollam.

Su ola, duru ola,
Axanda arxlar dola!
Aşıqlə məşuqəyə
Qonşular yaxın ola!

Piyalə rənginə baxsam,
Mənim rəngimə oxşayır.
İçində qırmızı çayı,
Ürək qanıma oxşayır.

Ağacsız həyatə girdim,
Orada məni gün vurdu.
Boyuna qurban olaram,
Kölgənin yeri bilindi.

Qaşının xəncəri dəydi,
Yıxıldım, çıxmadı canım.
Sənin yanında can versəm,
Ürəkdə qalmazdı kamım.

Atası ölməyən kim var,
Anası ölməyən kim var?
Doğma yurddan uzaq düşüb,
Qəriblik görməyən kim var?

Qızılgül qönçə-qönçə,
Ürəkdə dərd-qəmim var.
Gəlib yanımda otur,
Qızılgül açılınca.

Qoqan yolu duman oldu,
Qatarına nəsə oldu.
Gələr yarım gəlməz oldu,
Ürəyim qan ilə doldu.

Gülüm getdi, gülüm getdi,
Əlimdən bülbülüm getdi.
Məni qəm evinə atıb,
Özü çəmənərə getdi.

Qara atlı qaraçuxa,
Məni görməyə gəldinmi?
Açılmış lələzarımı
Xəzan etməyə gəldinmi?!

Atan çağırdımı, kəklik,
Anan səslədimi, kəklik?
Qəfəs qədrini bilmədən,
Uçub gedən nadan kəklik!

Atam ilə anam məni
Nə əzabla bəsləyiblər.
Əzizləyib, qurban deyib,
Pirlərdə çıraqları yaxıblar.

Mənə qarğış edən ölsün,
Bəlaya mübtəla olsun.
Əlində kasasın tutub,
Yollarda dilənçi olsun.

Ay çıxmaqda tarladan,
Qamçı sapı qırmızı.
Yaxşı-yaxşı oğlanlar
İçində yar hansıdı?

Ağ bəniz, qələm qaşlı,
Çıxma, yar, başı açıq.
Gey əynini, ikimiz
Gedək deyib-gülməyə.

Gedək, dostum, tarlaya,
Qucaq dolsun lələyə.
Dolur-dolsun lələyə,
Tuş gəlməyək bəlaya.

Dəyirmanın daşıyam,
Mən qızların başıyam.
Atam məni oxutsa,
Qırx oğlana başçıyam.

Vəsməni əkməzlərimi,
Dibin boşaltmazlarımı?
Qaragünlü Paşşaxan,³³
Tayın tapılmazmıdı?

Vəsmə əkdim, alaq basdı,
Yarpağı Qoqanı tutdu.
Saçlarım uzanmadı,
Oğlanları qəm yıxdı.

Ey qaşları peyvəstə,
Mən altdayam, sən üstdə.
Gəl, ikimiz oynayaq,
Ölənəcən həvəslə!

Qarağacı kəsdim ki,
Qurusa, qalayaram.
Bir qız gözaltı etdim,
Qismətdirsə, alaram.

Qaşın Qaşqar qəmişi,
Dişin zərgər gümtüşi.
Sevdiyimin yediyi –
Böyük bağın kişmişi.

Əkə, atın üç yaşlı,
Hörmə çul çox yaraşır.
Sən tək ağca oğlana,
Mən tək adaxlı taydır.

Qaranquş qara olar,
Qanadı ala olar.
Gənclikdə könül versən,
Başına bəla olar.

Qızılgül şəhli-şəhli,
Varım atam-anamdır.
Yar könül xoşluğudur,
Tapılmaz atam-anam.

Qaş qarası vəsmədir,
Özgəni yoldan etmə!
Özgəni yoldan etsən,
Qaşdan gedəcək vəsmə!

Qaşın qaradır demə,
Vəsmə qoyub gəlmişəm.
Yarın yamandır demə,
Özüm sevib getmişəm.

Mən bağına gəlmirəm,
Narlarına dəymirəm.
Ağlım başına gəldi,
Nadan ilə gəzmirəm.

Ağ alma, qızıl alma,
Almaya nəzər salma.
Atam sənə qız verməz,
Öz bildiyini elə!

Çayda iki bəxtəvər,
Su onların təxtidir.
Zər hörüklü sərvinaz
Sevdiyinin bəxtidir.

Mən gedim küçə ilə,
Ağaclar arasından.
Oğlan qolu bağlansın,
Qızın saçları ilə!

Əkə, atın səməndmi,
Yüklədiyin samanım?
Uzaq yoldan gəlmisən,
Dost-tanışın amanmı?

Sona deyilən quş var,
Çəksəm, lələyi boşdur.
Yar yanına gedəndə
Oğlan könlü xoş olar.

Su axar daş üstünə,
Əmmamən qaş üstünə.
Yarım yadıma düşsə,
Ağlaram aş üstündə.

Yarım hara getməkdə,
Qaş-gözüni oynadıb?
Kimin yarı olacaq,
Bizi odlara atıb?

Aynalı ev içində,
Gəl, oynayaq ikimiz!
Təzə sarmaşıq kimi,
Gəl, sarmaşaq ikimiz!

Ey ükə,³⁴ dərdim yaman,
Baş götürüb gedirəm.
Yar deyən sən tək olsa,
Dünyadan yarsız köçəcəm!

Gülü dərib, küpə saldım,
Nəm olduğun bilmədim.
Başında papaq var idi,
Keçəlliyin bilmədim.

Yaxın oldum, tutuldum
Tutunun zəncirinə.
Heç əlac tapammadım
Pərvərdigar yazısına.

Sudakı gülə baxın,
Suya tərəf baş sallayır.
Vəfasız yara baxın,
Ölüb-itmədən ayrılır.

Arx boyunca çiçəklər,
Gəl, mənə yar ol, göyçək!
Əgər mənə yar olsan,
Dünya durunca yaşa!

Su dolub arxa axar,
Su dibində qum axar.
Sevdiyim atıb getsə,
Mənə kim gülüb baxar?

Almanı atdım ağaca,
Qayıdıb düşdü ürəyə.
Gedib deyin təbibə,
Məlhəm qoysun yaraya.

Bağ içində şaftalı,
Üstündə göyərçini.
Deməklə tamam olmur,
Vəfasızın dəftəri.

Pambıq tarlası nəmdir,
Yar, belində şal olum!
Belində şal olmasam,
Yolunda çıraqla olum!

Su gələr uzaqlardan,
Sevdiyim hardan gələr?
Sevdiyim tapılmasa,
Siz məni ölmüş bilin.

Sular dolanıb axmaz,
Sevdiyim dönüb baxmaz.
Hərdən dönüb baxsa da,
Bir əməli xoş gəlməz.

Alma çiçək açanda
Mən səni tapacağam.
Tapanda sağ yanaqdan
Bir öpüş alacağam.

Alma gülü gül deyil,
Qulağa sırğa olmur.
Özgə yarı yar deyil,
Bir dəm yanında durmur.

Həyatında çarpayı,
Yorğan-döşək salıb yat.
Atam sənə qız verməz,
Gecələr ağlayıb yat.

Dağdan gələr dörd atlı,
Dördünün də atı boz.
Boz atlılar içində
Mənimki boy-buxunlu.

Ağac başına çıxdım,
Sərcə balası üçün.
Damdan özümü atdım,
Qası qara yar üçün.

Dəsmalım var ətirli,
İstəyim oynamaqdı.
Oynamağa yol vermir,
Aramızda düşmən var.

Dütar çaldığın yerdə,
Simi birdən üzüldü.
Xəyalıma sən gəldin,
Könlüm bir təhər oldu.

Araqcını tikirəm,
Özüm geyməyim gəlir.
Qarşımda oturana
Ərə getməyim gəlir.

Qapı yanı divardı,
Divarın tozu vardı.
Mənim kimi onun da
İçində dərdi çoxdu.

Dəsmalıma göz tikən,
Üç aşiqin birisən.
Üç aşiqin içində
Sən gözümün nurusan.

Arxın boyu buzludu,
Qoyun ətin duzlama.
Öz yarın evdə qalıb,
Özgəsini gözləmə.

Yaylığım saçaq-saçaq,
Sarayda səkkiz igid.
Səkkiz igid içində
Mənim yarım mirzədi.

Dəsmalımı almısan,
Alıb dərdə salmısan.
Dəsmalımı vermədən,
Qarğışıma qalmısan.

İpək köynək geyinib,
Qarşımda duran oğlan!
Hansı bəyin oğlusan,
Mənə aşiq olmusan?

Ağacın budağın əy,
Qoca olsa da, ər tap.
Qoca bir gün öləcək,
Yeri-yurdu qalacaq.

Budaqda nə çox yarpaq,
Budaq üstə dəsmalım.
Arxam dolu müştərim,
Hər yerdə xiridarım.

Arabanın oxu var,
Daş üstə bir kişi var.
Mən ona layiqmiyəm,
Onun mənen işi var.

Saçımı kəsdirməyə
Günahından qorxuram.
Yarımdan ayrılmağa
Minbaşidan qorxuram.

İp əyirdim boş yerə,
Dədəm verdi qəssaba.
Qəssab gətirən əti,
Acıqla atdım itə.

Çıraq yanar yağ ilə,
Bağrım yanar dağ ilə.
Oynamadım, doyunca
Könül sevən yar ilə.

Əmmamə qoyma, yarım,
Ondan araqcın yaxşı.
Oynaş axtarma, yarım,
Oynaşdan mən yaxşıyam.

Vursan sandıq açılar,
Başıma gül saçılar.
Gəldiyimə çox oldu,
Könlüm nə vaxt açılar?

Vəsmə qoymaq istədim,
Sürməni çək dedilər.
Sevdiyim burda qalıb,
Bir qocaya verdilər.

Ağaca çıxıb boylandım,
Düşə bilmədim asan.
Tay-tuşumun içində
Bəxtim heç gətirmədi.

Əlim vəsmə əkmədi,
Qaşım qara olmadı.
Özgələrin yanında
Göz yaşım qurumadı.

Qapımın önü eyvan,
Küçədən ötər karvan.
Salam verdim, almadı,
Hardan gəlib bu heyvan?

Vəsmə əkdim həvəslə,
Yarpaqladı vaxtında.
Yarım gəl, birgə yataq
Ağ mələfə altında.

Namanqanın yolları,
Piyalənin gülləri.
Çay içəndə gözəldir
Sevgilimin əlləri.

Almanı atan atam,
Heyvanı satan atam.
Nadürüstə qız verib,
Cəzasın çəkən atam.

Narların dənə-dənə,
Yolunda mən divanə.
Əncir bağında yenə
Hər tərəf gül-çiçəkdi.

Küçə-baca palçıqdı,
Ötməyə yer yoxdumu?
Yarım üçün darıxdım,
Görəcək gün yoxdumu?

Mehmanxana önü dar,
Ardında şaftalı var.
Mən yarımə intizar,
Çatdır, ya pərvərdigar!

Sərçələr civildəşir,
Görünür, axşam düşür.
Ürəyim bərk döyünür,
Deyəsən, yar gələcək.

Alta əkdim şalını,³⁵
O yandan sal yolunu.
Sağ qalsam, görəcəyəm
Yarımın camalını.

Niyə saçın uzanmır,
Yumursan, daramırsan.
Niyə yarın görünmür,
Gülmürsən, süzülürsən.

Mən buralı deyiləm,
Yer-yurdunu bilmirəm.
Bunu qabaq bilsəydim,
Çağıranda gəlməzdim.

Burdan getdim o taya,
Atım sürüşdü buzda.
Sürüşməyə buz yaxşı,
Oynamağa qız yaxşı.

Vəsmə qoyub bəzənsən,
Sürmə çəkib düzənsən.
Sevdiyin yar gələndə
Dinmədən naz edərsən.

Beşi qoşdum beş-beşə,
İnək aldım on beşə.
Südü, qaymağı sizə,
Cövrü, cəfası bizə.

Məscid yaxud mədrəsə,
Ortasından yol ola!
Bir adil padşah ola
Hər kəs sevdiyin ala!

Arx qırağında yarpız,
Yarpızın şaxı yalqız.
Yanına gələmmirəm,
Evdə anam yalqızdı.

Şəlalədən daş gəlir,
Xumar gözdən yaş gəlir.
Səni mənə qoşsalar,
Eşidənə xoş gələr!

İpək donun xal-xaldı,
Gəl, oynayaq meydanda.
Çay dəmləyib, çay içək,
Dədən quran eyvanda.

Həyatində tutun var,
Bardağında südün var.
Məhəlləndən ötmürəm
Yekəquyruq itin var.

Əndicanda ay batıb,
Yar gəlməmiş dan atıb.
Bundan da gec gələrmiş,
Uşaq səsi oyadıb.

Balaca bağda mənim
Başım gicəllənməkdə.
Yar gözən küçələrdə
Axmaqda göz yaşlarım.

Yar gələn küçələri,
Süpürüm saçım ilə!
Toz olanda su səpim
Gözümün yaşı ilə!

Əldən uçdu bülbülüm,
Harda mehmandır bu gün?
Bülbülümü itirdim,
Könlüm virandır bu gün.

Öz bağından ayrılan
Bağban da mən tək olmasın!
Dağda-daşda dolaşan
Çoban da mən tək olmasın!

Sevdiyim məndən qaçıb,
Qəlbi yerdə qurdu yuva.
Nə günahım var mənim,
Düşmənləri yıxdı evin.

Ey nadan yarım mənim,
Səni saraldım, sən də gör.
Özgələri yar edib,
Yandırıb-yaxım, sən də gör.

Ağ ilan, ağca ilan,
Gün altda yatdığın hani?
Mən yamandan ayrılıb,
Yaxşını tapdığın hani?!

Vəfasızlıq üzündən,
Bağrımı daşlar əzdilər.
Vəfasız bir yar üçün
Gecələri qan ağladım.

Mən səni yarım dedim,
Gizlində yarın var imiş.
Yanaqları qırmızı,
Birində xalı var imiş.

Dəmbədəm çıxıb dama,
Yarın yoluna baxıram.
Öz yağında qovrulub,
Canımı odda yaxıram.

Ay deyiləm, gün deyiləm,
Hər günü nur saçım mən.
Çəşmə ya bulaq deyiləm,
Qapınızdan axım mən.

Qönçələri dünən dərdim,
Vurğun oldum ətrinə.
Tanrım sənə insaf versin,
Mənə də sonsuz səbir!

Görməyə gəldinmi, de,
Yandıрмаğa gəldinmi, de?
Səngimiş alovumu
Qaldırmağa gəldinmi, de?!

Dütarım inildəyir,
İçində bir qəmi vardır.
Sənlə gəzən oğlanın
Gözündə hey nəmi vardır.

Görmədən basdım tikanı,
Çəkirəm cəzasını.
Görsəydim basmaz idim,
Çəkməzdim cəfasını.

Get deyirsən Qaşqara,
Yollarda yalqızlıq yaman.
Yalqızlıqdan kim ölüb,
Ondan da həqirlik yaman.

Mən özüm usta idim,
Rəndəni saldım taxtaya.
Bivəfa yar yolunda
Tuş gəldim hər cür bəlaya.

Mən gedər oldum, yarım,
Qoy dərdimi ərz eyləyim.
Yardan ayrıldım deyə,
Çöllərdən ağlar keçəcəm.

Mən buraya gəlməz idim,
Gətirən gətirdi məni.
Oda düşsəm, yanmaz idim,
Yandıran yandırdı məni.

Mən gedirəm, sən qalırsan,
Bir gün gələr, ağlırsan.
Axtarsan da, mənim kimi
Qayğıkeşi tapmazsan.

Səni yaxşı tanıyıram,
Könlün mənə yar deyil.
Necə zar-zar ağlasan da,
Ağlamağın kav deyil.

Günbəz şüşə içində
Səkkiz alma saxladım.
Heç birinə dəymədən,
Bir adama saxladım.

Atlaz donum təzədir,
Ürəyim sevincəkdi.
Bütün dünyanı gəzib,
Boyuma tay tapmadım.

Atlaz donun qolu dar,
Qolunda məktubu var.
Məktubunu oxudum,
Sevdiyimin adı var.

Atlaz donu geymirəm,
Cilvələnilib gəzmirəm.
Qumarbaza getmirəm,
Gündə kötək yeyəcəm.

Güllü dəsmalın ola,
Yastıq yanında dura!
Hikkəli yarın ola,
Amma yanında ola!

Yaylığımın ucunu,
Düyməyəne düydürüm!³⁶
Qaşımə vəsmə qoyub,
Yanmayı yandırım!

Atlas donum şəritdə,
Yar çağırmaqda bağdan.
Yar səsləsə də bağdan,
Mən o hayda deyiləm.

Əkə, atın göydümü,
Göy yoncası yoxdumu?
Mənə bunca baxırsan,
Sevdiyin yar yoxdumu?!

Başımdakı cunadı,
Simə asmayın, əkə!
Mən sizə sirdaş oldum,
Söyləməyin kimsəyə.

Biləyimin ağılığı
Bilərzik yoxluğundan.
Könlümün yarılığı
Sevdiyim yoxluğundan.

Əkə, bağım yolunuz,
Məxmərdəndi çuxanız.
Get-gəliniz kəsildi,
Xətrinizə kim dəydi?

Əkə dedim, bilmədim,
Elə belə gülmədim.
Axşam-səhər bir dəfə
Bircə xoş söz demədin!

Əkə, atın bozdumu,
Yüklədiyin duzdumu?
Mənə fikir vermirsən,
Könlündəki qızdımı?

Ağsarayın³⁷ qızları,
Deyib-gülürmə, görən?
Əllərində zər üzük,
Dədələri zərgərmi?

Qızılgülün qönçəsi,
Ürəyimə dərd oldu.
Gəl, dərdimi söyləyim,
Bəlkə, gözün açıla.

Atlas donun ağı var,
Gözmuncuğun tək qoru.
Gəncliyində deyib-gül,
Onsuz da son – ölümdür.

Yeznə, dəri kürkünüz,
Ağ kağız tək parlayır.
Bu qədər şirin imiş,
Könül açan sözünüz.

Qiblədən gələn külək,
Güllərimi qurutdu.
Günülüyün əzabı
Mənim sonuma çıxdı.

Ağ evin qəlbidədi,
Görüşə yaxşı yerdi.
Oynayıraq, oynayaq,
Gəldi-gedər dünyadı.

Ağ balıq tək ağappaq,
Yanaqlara mən qurban!
Nərgiz kimi süzülən,
Baxışlara mən qurban!

Qası qara sütün oğlan,
Yanında bir qış qışlayım.
Piyaləyə süzdükcə çay,
Önündə nökr işləyim.

Böyük göldən qamış biçdim,
Bağdan albalı dərdim.
Mən yarımı səsləyəcəm,
Səsimin var gücüylə.

Qaşın ilə gözün şux,
Səni ölməyəsən, qız!
Behiştə iki gül var,
Biri olmayasan, qız?!

Qumruxan³⁸, ey Qumruxan,
Qozu oynadıb udur.
Əkələri gələndə,
Milçəkqovan gətirir.

Araba sürdüm tarlaya,
Qoynum doldu laləyə.
Kaş elə dolmayaydı,
Ürcəh oldum bələyə.

Çıxıb dam üstə yatım,
Mən tərəfə kəssək at.
Bir kəssəyə durmasam,
Gəlib yanımda uzan.

Bir yaxın olmadan heç,
Məndən ayrıldı yarım.
Ətəyin yığışdırıb,
Yola düzəldi yarım.

Dar həyətdə nə ağac
Kölgə salacam, deyir.
Babam yaşında qoca,
Səni alacam, deyir.

Hörüyümün ucunda,
Gözmuncuğum olsa da,
Ağlamayan qız varmı,
Bu vəfasız dünyadı?!

Zərgər satar qızılqaş³⁹
Gəlinlər taxsın deyə.
Ağlayıram, mərcanlar
Üzümə axsın deyə.

Ocaq başında çölmək,
Ətrafım təpəlikdir.
Könül verdiyim yarı
Görmədən bağrım qandır.

Yaylığım var – sozanı⁴⁰
Mən içmirəm bozanı⁴¹
İçər olsam bozanı,
Necə tapım mirzəni?⁴²

Yanmaqdadı canım mənim,
Yoxdu hal soranım mənim.
Oddan alıb, suya atın,
Qoy yanmasın canım mənim!

Bağa girsəm, fırlanır
Dörd yanımda kəpənək.
Biləyimə yaraşır,
Yarım verən bilərzik.

Arx qırağı samandı,
Saman tozu yamandı.
Günü gününü görsə,
Rəngi solan zamandı.

Bağ içində bağçayam,
Gül içində qönçəyəm.
Gəlin ölmüş, qarğama,
Açılmamış qönçəyəm.

Dan çağı sərin imiş,
Girdim evə dincəlim.
Yetimlik yaman imiş,
Heç kim yetim qalmasın!

Mən sarı, rəngim sarı,
Saraldan kimdi görən?
Gecələr yuxlatmadan,
Ağladan kimdi, görən?!

Gəzirəm gecə-gündüz,
Arayıb ayla ulduz.
Nigarım, gəlmədin heç vaxt,
Məndə can qalmadı sənsiz.

Atalılar, analılar
Dünyada gülüb oynayar.
Atasızlar, anasızlar
Dünyadan ağlar ayrılar.

Söz gələr söz başından,
Həzrətimin dilindən.
Sevdiyin qurban olsun
Gözlərinin yaşına!

Səhər-səhər bağ tərəfdən
Bülbül necə oxudusa,
Bədənimdən əziz canım,
Az qaldı ki, uçub getsin!

Qəbristan yanına çatdım,
Kasıbın-zənginin gördüm.
Mənə də gün gələr deyə,
Onlardan bir örnək aldım.

Məni kim qarğadı, dostlar,
Bu dərdə mübtəla oldum.
Kəfəni boynuma sarıb,
Yollarda bir dərviş oldum.

Donum qara parçadan,
Qanla doldu ürəyim.
Donum sarı parçadan,
Saraldı rəng-ruyum.

Qışlağımın saziyam,
Göldən uçan qazıyam.
Sevdiyimə verməsən,
Ölməyə də razıyam!

Qara çaydan qoydular,
Qaynamasın, dedilər.
Qoca kişiyyə verib,
Oynamasın, dedilər.

Alma tək atandan sorun,
Heyva tək satandan sorun.
Sevdiyimə vermədən,
Cəzasın çəkəndən sorun.

Evimdə oturmuşdum,
Damdən torpaq töküldü.
On beş yaşımdan mənim
Başıma bəla gəldi.

Məni öz atam atdı,
Bəy oğluna o satdı.
Bəy oğlun ölsün görüm,
Rəngimi o saraltdı.

Almanın ağına bax,
Sındır, budağına bax.
Sevdiyimə vermədin,
Gəl, mənim halıma bax!

Qapının ağzı arxdı,
Arxdan keçəmmirəm, ükə!
Özün huşlu oğlansan,
Mən öyrədəmmərəm, ükə!

Qaşın qaşıma düz gəlir,
Bəy oğlu mənə qul olsun!
Atlas don təzəcə gəlib,
Qədirimi bilən alsın!

Üçqorğan,⁴³ ey Üçqorğan,
Xəşəsinə mal qoyan.
Ölüm olmuş arsızlar
Sağ yanağa xal qoyub.

İçmədim xumar olub,
Bir dəvəyə yük olub,
Buydumu sənin vəfan,
Bizləri ucuz satan?!

Şam oldu, zaval gəldi,
Heyif o cür oğlandan!
Bir neçə gülməşəkər
Vəsməni zay elədi.

Bir gəlib görməzmi yar,
Hal-əhval sormazmı yar?
Rəng-ruyumu görüb,
Bir şəfqət etməzmi yar?

Yanmaqda mənim canım,
Ocaqdakı çırpı kimi.
Rəngim də saralmaqda,
Xaraldakı alma kimi.

Qaş qarası bələdir,
Qaranlıq oldu həndəvər.
Dərdlərin çarəsi var,
Aşıqın dərdindən başqa!

Darvazanın altında
Mişarlanmış ağac var.
Yarımin dodağında
Diş izindən xalı var.

Yaylığımı örtərəm,
Bibimə gəlin olaram.
Bibim gəlin etməsə,
Atəşdə yanıb ölləm!

Yaylığım var – al güllü,
Yaylıq al, ver, nəşəxor!
Yaylıq alıb verməsən,
Məni boşa, nəşəxor!

Saçımı daramıram,
Güzgüyə də baxmıram.
Bundan tam arxayın ol,
Mən səni istəmirəm.

Bir yanımda darağım,
Bir yanımda da aynam.
Düzünü de, bacılıq,
Yaraşıbdımı telim?!

Qapı açıb ay gördüm,
Bir çaynik də çay gördüm.
Deyib-gülən vaxtında
Üzü qara yar gördüm.

Bağ gəzdim turşməzəyə,
Tuş gəldim çaqqalaya.
Allahım oğul versin
Dədəsinə köməyə!

İlan dili bilirəm,
Əqrəb dili bilirəm.
Əgər söyüb-döyməsən,
Sənə oğul doğacam.

Səmadakı aylar - ey,
Gün görməmiş çaylar - ey.
On üç yaşda şatıldı,
Gül üzlü yar bəylərə.

Səmadakı ulduzlar,
Yarın sorar qul qızlar.
Sevdiyinə yetmədən,
Solub getdi çox üzlər.

İpək donu geymirəm,
Gün düşsə parıldayır.
Bəy oğlunu sevmirəm,
Günü olub bu yaşda.

Səmada boz torağay,
Süzməyini kim görüb?
Qız alıb, gəlin satan
Xanlara da ölüm var.

Qanad çalar dağlarda,
Dağ ürəkli bir qartal.
Çin könüldən sevən yar
Cəfa çəkən igiddir.

Uçan uçana göz salar,
Arxasınca çoxlar baxar.
Bu elatda bir oğlan var,
Mənim canımı o yaxar.

Ürəyimi hicran qəmi,
Eylədi para-para.
Mən dərdimi kimə deyim,
Nə dərman var, nə çarə.

Başına dolanım, yarım,
Əlinə su töküm daim.
Əlinə su tökəmməsəm,
Şəhid olsun mənim canım!

Küçə-bacan palçıq idi,
Keçməyə yer tapmadım.
Ağ üzünə xal düşübdü,
Öpməyə yer qaldımı?!

Səhərlər bülbül ötər,
Mən də bülbüldən betər.
Alverə gedən Qənbər,
Gəlib salamsız keçər.

Çərxim var, ipliyim var,
Pişiyim, anbarım var.
Haşimbəy yarım olsa,
Yanımda günbəzim var.

Dam üstündə oturubdu,
Köşək gözlü bir gəlin.
Alma versəm, naz eləyir,
Boynu qızıllı gəlin.

Qızıl boyunbağlı gəlin,
Qədd-qamətdə tənhadır.
Sağ yanaqda xalı var,
Yeni dolmuş ay kimidir.

Zərli donu niyə geydin,
Başqa donların qalıb?
Özgə yarın niyə sevdin,
Gül tək yarını qoyub?

Mən ölüb məzarda yatsam,
Yanımdan öt hər zaman!
Ətəyinin yeli dəysə,
Qoy aram alsın canım!

Gəldi yarım, neyləyim,
Kəmərin açdı, neyləyim?
Yara öyrəşmiş bu can
Yarsız durammaz, neyləyim?

Daş yolda at çapanda,
Dırnağı taqqıldayır.
Qızına söz atanda,
Anası donquldayır.

Əkə, yarını gördüm,
Küçədə duran o imiş.
Əyilib salam verdim,
Dilsiz bir heyvan imiş.

Qapının önü salma,⁴⁴
Salmadan ötüb su alma!
Əlində doqquz alma,
Bizim yardan xəbər varmı?

* * *

O məhəlləndən bu məhəllənə
Yollar varmıdır?
Köksümə güllə dəyibdi,
Dərmanı varmı?

Ay, dərmanı varmıdır,
Vay, dərmanı varmıdır?
Badam gözlü, incə boyun,
Dadıma yetişsənə!

Altı göyərçin yeddi olub,
Qondu ağaca.
Qonşumuzun iki qızı
Çıxdı ələyə,
Qızılım yox, gümüşüm yox
Salım biləyə.

Hey, çıxdı ələyə,
Vay, çıxdı ələyə.
Badam gözlü, incə boyun,
Dadıma yetişsənə!

O yanından ötüm,
Bu yanından ötüm,
Könlünü alım.
Tutuquşunun balası tək
Əlinə qonum.

Badam gözlü, incə boyun,
Dadıma yetişsənə!

Yaman pələng yolda yatıb,
Şirə yol verməz.
Atasından qarğış almış
Qabağa getməz.

Badam gözlü, incə boyun,
Dadıma yetişsənə!

Narın-narın qar yağmaqda,
Dağı bürüyüb.
Yarım getdi, arxasınca
Baxdım dikilib.

Yenə qaldım dikilib,
Dost, yenə qaldım dikilib.
Badam gözlü, incə boyun,
Dadıma yetişsənə!

* * *

Yüz naz və işvə ilə,
Nazına qurban olum,
Nazına dönüm sənə!
Saçın darayan qızcığaz
Hanı-hanı?
Budu-budu, budu-budu!
Saçın darayır qızcığaz,
Yarım, hara tələsirsiz,
Bizim günahımız nədir?
Naz ilə qurbanın olum,
Hanı-hanı?
Budu-budu, budu-budu!
Vəsmə qoymaqda qızcığaz...

* * *

– Çay yanında duran oğlan,
Qaş-gözünü süzən oğlan!
Bilərziyi alan oğlan,
Bilərziyimi ver mənə!

– Çay yanında durmamışam,
Qaş-gözümü süzməmişəm.
Bilərziyin almamışam,
Alan versin bilərziyi!

– Hava havaya tuş gələr,
Qızlar oğlana xoş gələr.
Sevinci bir öpüş olar,
Bilərziyimi ver mənə!

– Hava havaya tuş gəlməz,
Qızlar oğlana xoş gəlməz.
Sevinci bir öpüş olmaz,
Alan versin bilərziyi!

– Ağ atına yalman olum,
Ağ üzünə mən xal olum,
Yarın yoxdusa, yar olum,
Bilərziyimi ver mənə!

– Ağ atıma yalman olsan,
Sağ yanağımda xal olsan,
Yarım yoxdur, yarım olsan,
Cibimdədir bilərziyin!

* * *

Yarım gedirəm deyir,
Mən getməyə qoymuram.
Əllə⁴⁵, əlyar⁴⁶, əllə!
Keçidlərə çim basıb,
Mən ötməyə qoymuram,
Laylay, laylay, yar, laylay!

Bizim həyət çökəkədə
Kəpirliyin altında.
Bu küçənin qızları
Ənlik ilə ağarıb.
Laylay, laylay, yar, laylay!

Getdim yarın dalınca,
Oturdum su içməyə.
Necə könül verim mən
Qabağımı kəsənə.
Laylay, laylay, yar, laylay!

Bağ su içər quyudan,
Qızsan, yaylığını ört.
Sevdiyin yar gələndə
Anandan izin istə.
Laylay, laylay, yar, laylay!

Bildirçin kimi uçdum,
Çəltik arxına qondum.
Taleyə qurban ollam,
Usta oğlana getdim.
Laylay, laylay, yar, laylay!

Bağı gəzdim təzədən,
Öldüm sənə nazından.
Ala gözlərə qurban,
Onlar yaxıb, can alar.
Laylay, laylay, yar, laylay!

Bağın varsa, quyu qaz,
Oğlun olsa, oxut sən.
Oxumağa getməsə,
Beyillərə tay olar.
Laylay, laylay, yar, laylay!

* * *

– Bazara gedimmi, qızım,
Al-şallar alımmı, qızım?
– Yox-yox, dədə, qurban olum,
Onda heç açılmaz gözüm!

– Bazara gedimmi, qızım,
Atlaz don alımmı, qızım?
– Yox-yox, dədə, qurban olum,
Onda heç açılmaz gözüm!

– Bazara gedimmi, qızım,
Daş-qaşlar alımmı, qızım?
– Yox-yox, dədə, qurban olum,
Onda heç açılmaz gözüm!

– Bəs məktəb necə, qızım,
Mədrəsə necə, qızım?
– Hə-hə, dədə, qurban olum,
Bax onda açılar gözüm!

* * *

– Ana, ay ana!
Başım ağrıyır.
– Başına anan dönsün,
Niyə ağrıyır?

– Bazarlarda olur o,
Zərgərlərdə durur o,
Onun adı daş-qaşdı,
Ondan yana ağrıyır...

– Ana, ay ana!
Boynum ağrıyır.
– Boynunun dərdin alım,
Niyə ağrıyır?

– Bazarlarda olur o,
Zərgərlərdə durur o,
Adı boyunbağıdı,
Ondan yana ağrıyır...

– Ana, ay ana!
Gözüm ağrıyır.
– Anan gözünə qurban,
Niyə ağrıyır?

– Bazarlarda olur o,
Əttarlarda durur o,
Onun adı sürmədi,
Ondan yana ağrıyır...

– Ana, ay ana!
Vay-vay, qulağım...
– Qulağına mən qurban,
Niyə ağrıyır?

– Bazarlarda olur o,
Zərgərlərdə durur o,
Adı qızıl sırğadı,
Ondan yana ağrıyır...

* * *

Dama darı saçılmış,
Ay uşaq, ay oğlan, ay yar!
Ağzın niyə açılmış,
Ay uşaq, ay oğlan, ay yar!

Dam üstündə yonca var,
Ay uşaq, ay oğlan, ay yar!
Xırdasını seçginən,
Ay uşaq, ay oğlan, ay yar!

Varlı-varlı halın var,
Qıza yetər malın var.
Qız alırsan, seçib al,
İgid kimi boyun var!
Ay uşaq, ay oğlan, ay yar!

Gəl bəri, atım mənim,
Gəl bəri, matım mənim.
Qaş-gözüne dolanım,
Gəl bəri, şahım mənim!
Ay uşaq, ay oğlan, ay yar!

YAR-YARLAR

Yar-yar desək, ay ellər,
Can deyiniz, yar-yar,
Can deyiniz!
Can deyənın var olsa,
Dostun vardır, yar-yar,
Dostun vardır!
Ata-anası evin
Suvatdırıb, yar-yar,
Suvatdırıb!
Bacı kiminsə evin
Sevindirib, yar-yar,
Sevindirib!
Dünyada qız tək qəmli
Kimsə varmı, yar-yar,
Kimsə varmı?
Bardaqdakı qatığı
Kim tökübdü, yar-yar,
Kim tökübdü?
Ərə gedən bacımı
Kim küsdürüb, yar-yar,
Kim küsdürüb?
Şırıl-şırıl sulara
Sırğam düşdü, yar-yar,
Sırğam düşdü!
Sınanmamış yerlərə
Bacım getdi, yar-yar,
Bacım getdi!
Bacım gedən ellərə
Ay olum mən, yar-yar,
Ay olum mən!

Giyəv olan hamıdan
Güclüdüümü, yar-yar,
Güclüdüümü?
Özgənin ərköyünün
Apararmı, yar-yar,
Apararmı?
Burdan getsən, nazını
Kim çəkəcək, yar-yar,
Kim çəkəcək!
Yaxşı olsa getdiyin,
O çəkəcək, yar-yar,
O çəkəcək!
Yaman olsa getdiyin,
Söz gətirər, yar-yar
Söz gətirər!
Gərdəyindən çıx, görsən,
Görsün atan, yar-yar,
Görsün atan!
Qayğısından qurtuldum,
Desin atan, yar-yar,
Desin atan!
Boynunda gözmuncuğu
Gəzdirərsən, yar-yar,
Gəzdirərsən!
Burdan gedib ananı,
Özləyərsən, yar-yar,
Özləyərsən!
Qamçı boyu qar yağsa,
Darıxdırar, yar-yar,
Darıxdırar!
Balam hardadır, deyə
Atan gələr, yar-yar,
Atan gələr!

Bir gələr, iki gələr,
Na vaxtacan, yar-yar,
Nə vaxtacan!
Hər gedəndən-gələndən
Salam deyər, yar-yar,
Salam deyər!
Ata-anan qapısı,
Yumşaq qapı, yar-yar,
Yumşaq qapı!
Sən girəndə saçını
Oxşar qapı, yar-yar,
Oxşar qapı!
Qaynananın qapısı
Möhkəm qapı, yar-yar,
Möhkəm qapı!
Sən girəndə saçını
Yolar qapı, yar-yar
Yolar qapı!
Dördqulaqlı qazanda
Payın qaldı, yar-yar,
Payın qaldı!
Alqışlayın, ay ellər,
Alıb getdi, yar-yar,
Alıb getdi!
Ata-anama qıyıb,
Bacım getdi, yar-yar,
Bacım getdi!

* * *

Bax, o dağın döşünə
Sürü gəlib, yar-yar,
Sürü gəlib!
Atası yox bacıma
Elçi gəlib, yar-yar,
Elçi gəlib!
Gedib deyın Cəbrail⁴⁷
Bəylərinə, yar-yar,
Bəylərinə!
Atasını yollasın
Qız toyuna, yar-yar,
Qız toyuna!
Astananın altında⁴⁸
Atan yatar, yar-yar,
Atan yatar!
Boz atını göndərsən,
Gələ bilmir, yar-yar,
Gələ bilmir!
Atan indi sağ olsa,
Baxarmıdı, yar-yar,
Baxarmıdı?
İnək satıb, toyunu
Etməzmidi, yar-yar
Etməzmidi?
Dəvə satıb düymələr
Almazmıdı, yar-yar,
Almazmıdı?
Aftafaya su tökdük,
İliq olmur, yar-yar,
İliq olmur!

Ögey imiş anası,
Ağlamayır, yar-yar,
Ağlamayır!
Ağlamayan anasın
Ağladalım, yar-yar,
Ağladalım!
Şiv çubuğun altında
Payın verək, yar-yar,
Payın verək!

* * *

Hüsn elinin sultanı
Sən imişsən, yar-yar,
Sən imişsən!
Səba ilə səhərlər
Gül açılar, yar-yar,
Gül açılar!
Danışanda ağzından
Dürr saçılar, yar-yar
Dürr saçılar!
Gül açar səhər-axşam
Al-qırmızı, yar-yar
Al-qırmızı!
Saqi, ver piyaləni
Dolu-dolu, yar-yar
Dolu-dolu!
Bizlər meyi içərik,
Doya-doya, yar-yar,
Doya-doya!
Qoy düşmənlər qalsınlar
Yana-yana, yar-yar,
Yana-yana!
Süsən-sünbül saçları⁴⁹
Dalğalanır, yar-yar,
Dalğalanır!
Dağda bitən lələ tək
Ətir saçır, yar-yar,
Ətir saçır!
Qələm kimi qaşları
Çəkilibdi, yar-yar,
Çəkilibdi!

Noxud boyda xalları,
Əkilibdi, yar-yar,
Əkilibdi!
Var-dövlətlə yetəsən
Muradına, yar-yar,
Muradına!
Say-sanağa gəlməsin
Övladların, yar-yar,
Övladların!

* * *

Hey-hey öləng,⁵⁰ can öləng,
Can qənimət, yar-yar,
Can qənimət!
Qəniməti qanmayan
Adam deyil, yar-yar,
Adam deyil!
Səmadakı ulduzu
Səkkiz deyin, yar-yar,
Səkkiz deyin!
Səkkiz qızın sərdarı
Gəldi deyin, yar-yar,
Gəldi deyin!
Qat-qat olan qatlama⁵¹
Qatlanmaqda, yar-yar,
Qatlanmaqda!
Qızı alıb yengələr
Atlanmaqda, yar-yar
Atlanmaqda!
Qız aparın yengələr
Dayansınlar, yar-yar,
Dayansınlar!
Ağ süd vermiş anası
Razı olsun, yar-yar,
Razı olsun!
Ömür boyu atası
Qazı olsun, yar-yar,
Qazı olsun!
Səmadakı ulduzu
Vuran atam, yar-yar,
Vuran atam!

Öz qızım saymadan,
Satan atam, yar-yar,
Satan atam!
Qamışlıqdan keçəndə
Sırğam düşdü, yar-yar,
Sırğam düşdü!
Sınanmamış oğlana
Bacım getdi, yar-yar,
Bacım getdi!
Bacım üçün qabırğam
Gizildəyir, yar-yar,
Gizildəyir!
Bacıma gələn üzük
Barmaq qırır, yar-yar,
Barmaq qırır!
Hey-hey öləng, can öləng,
Mis barmaqlıq, yar-yar,
Mis barmaqlıq!
Hər cəfaya alışar
Qız qaragün, yar-yar,
Qız qaragün!
Hey-hey öləng, can öləng,
Öləng çoxdur, yar-yar,
Öləng çoxdur!
Öləng deyən dilindən
Mənə öpdür, yar-yar,
Mənə öpdür!
Dağda dayça kişnəyir,
Atam, deyib, yar-yar,
Atam deyib!
Evdə gəlin ağlayır,
Yadam deyib, yar-yar,
Yadam deyib!

Ağlama, qız, ağlama,
Toy sənindi, yar-yar,
Toy sənindi!
Astanası qızıldan
Öy sənindi, yar-yar,
Öy sənindi!
İpək üzlü yorğanlar,
Yük sənindi, yar-yar,
Yük sənindi!
Əlində qızıl qamçı
Yar sənindi, yar-yar,
Yar sənindi!
Taxçadakı qayçı
Pas basıbdı, yar-yar,
Pas basıbdı!
Ərə gedən qızı – ey
Qəm basıbdı, yar-yar,
Qəm basıbdı!
Taxçadakı xurmanın
Südü hanı, yar-yar,
Südü hanı?
Ərə gedən qızın – ey
Dostu hanı, yar-yar,
Dostu hanı?
Gərdəyinin bağından
Siçan qaçdı, yar-yar,
Siçan qaçdı!
Kişmiş tapa bilmədən,
Giyəv qaçdı, yar-yar,
Giyəv qaçdı!

* * *

– Hikkəlisi meydanda,
Hikkəlisi, yar-yar,
Hikkəlisi!
Xoruzların içində
Döyüşkəni, yar-yar,
Döyüşkəni!
Odlu-odlu öləngdən
Söylə gəlsin, yar-yar,
Söylə gəlsin!
Səninlə deyişməyə
Əkən gəldi yar-yar,
Əkən gəldi!

– Bülbüllərin qonduğu
Güllər olur, yar-yar,
Güllər olur!
Aləmdəki sözləri
Dillər bilir, yar-yar,
Dillər bilir!
Mənimlə deyişməyə
Sən gəlmisən, yar-yar,
Sən gəlmisən!
Burda mollalığını⁵²
Kimlər bilir, yar-yar,
Kimlər bilir?

* * *

– Öləng desəm hamını,
Güldürərəm, yar-yar,
Güldürərəm!
Qonağımı Ceyrana⁵³
Mindirərəm, yar-yar,
Mindirərəm!
Odlu-odlu öləngdən
Söylə gəlsin, yar-yar,
Söylə gəlsin!
Mollalığımı burda
Bildirərəm, yar-yar,
Bildirərəm!

– Nəşəni çəkib gələn
Kimdi, görən, yar-yar,
Kimdi, görən?
Dəvəyə yükün vuran
Kimdi, görən, yar-yar,
Kimdi, görən?
Öləng ilə heç dolub,
Daşmısanmı, yar-yar,
Daşmısanmı?
Birdən-ikiyə toyda
Olmusanmı, yar-yar,
Olmusanmı?

* * *

– Bir bismillah deyəlim,
Bir bismillah, yar-yar,
Bir bismillah!
Bir bismillah yazılmış
Yeddi dildə, yar-yar,
Yeddi dildə!
Birdən-ikiyə toyda
Deməmişəm, yar-yar,
Deməmişəm!
Əl verdim ustadım
Xızır olub, yar-yar,
Xızır olub!

– Geydiyiniz yaraşib
Boyunuza, yar-yar,
Boyunuza!
Mən bilmirəm, nələr var
Düşüncəndə, yar-yar,
Düşüncəndə!
Birdən-ikiyə toyda
Olmadınsa, yar-yar,
Olmadınsa!
Onda, yaxşısı, gedib
Yat evində, yar-yar,
Yat evində!

* * *

– Bax, o dağın döşündə
Çınarı var, yar-yar,
Çınarı var!
Göyçək qızın boynunda
Muncuğu var, yar-yar,
Muncuğu var!
Demişdim ki, heç yerdə
Deməyəcəm, yar-yar,
Deməyəcəm!
Öləngin də nəşə tək
Xumarı var, yar-yar,
Xumarı var!

– Ovladınmı dağların
Ovlarını, yar-yar,
Ovlarını!
Boynundan as molların
Pitiyini, yar-yar,
Pitiyini!
Evində yata-yata,
Deyə-deyə, yar-yar,
Deyə-deyə!
Apararsan öləngin
Ləzzətini, yar-yar,
Ləzzətini!

* * *

– Görəmmədim, deyirəm,
Görəmmədim, yar-yar,
Görəmmədim!
Bildirçini bir dəfə
Vurammadım, yar-yar,
Vurammadım!
Səsin çıxanda yalnız
Toyda çıxır, yar-yar,
Toyda çıxır!
Tutuquşu kimi mən
Olammadım, yar-yar,
Olammadım!

– Öləng deyib toyları
Qızdırırsan, yar-yar,
Qızdırırsan!
Sən Xızırı özünə
Pir sayırsan, yar-yar,
Pir sayırsan!
Mənim səsim çıxanda
Toyda çıxsə, yar-yar,
Toyda çıxsə!
Mənimlə deyişməyi
Neyləyirsən, yar-yar,
Neyləyirsən?

* * *

– Alışdıqca düşürəm
Oddan-oda, yar-yar,
Oddan-oda!
Yüyən vursa yaraşar
Səmənd ata, yar-yar,
Səmənd ata!
İkinizdən hansınız
Layiq olsa, yar-yar,
Layiq olsa!
Tərkimə alıb onu
Gəzdirərəm, yar-yar,
Gəzdirərəm!

– Mindiniz daim atın
Qaşqasını, yar-yar,
Qaşqasını!
Bir yaratmış qızların
Hamısını, yar-yar,
Hamısını!
Bizlərə bənd olmadan,
Arif olan, yar-yar,
Arif olan!
Gedib seçsin qızların
Başqasını, yar-yar,
Başqasını!

* * *

– Yuxarıdan gəlirəm
Yalqız özüm, yar-yar,
Yalqız özüm!
Əlimdəki qırğı göy,
Rəngim sarı, yar-yar,
Rəngim sarı!
Öləngi yaxşı deyən
Köşək gözlüm, yar-yar,
Köşək gözlüm!
Qızların ən yaxşısı
Yalnız sənsən, yar-yar,
Yalnız sənsən!

– Bağlar açıb baharda,
Çiçəkləyir, yar-yar,
Çiçəkləyir!
Cənnətdə qılman ilə
Huri olur, yar-yar,
Huri olur!
Bizi bunca öymədən,
Düzün deyin, yar-yar,
Düzün deyin!
Qız dediyin hamısı
Bir cür olur, yar-yar,
Bir cür olur!

* * *

– Keçilərin başında
Buynuzu var, yar-yar,
Buynuzu var!
Hər bazarın özünün
Qiyməti var, yar-yar,
Qiyməti var!
Qızların hamısını
Bir cür demə, yar-yar,
Bir cür demə!
Yaxşı-yaman qızların
Fərqi vardır, yar-yar,
Fərqi vardır!

– Yay çağında dağdakı
Qar kimidir, yar-yar,
Qar kimidir!
Yaraşıqlar içində
Başda gəlir, yar-yar,
Başda gəlir!
Bilicisənsə əgər,
Söylə görüm, yar-yar,
Söylə görüm!
Yaxşı-yamanın rəngi
Nə cür olur, yar-yar,
Nə cür olur?

* * *

– Daşkəndin bir bazarı
El bazarı, yar-yar,
El bazarı!
Yaxşı oğlan tər töküb,
Sürü bəslər, yar-yar,
Sürü bəslər!
Qızların ən yaxşısı
Tuş gələndə, yar-yar,
Tuş gələndə!
Atdan düşüb yanında
Deyib-gülər, yar-yar,
Deyib gülər!

– Biçinçinin əlində
Oraq olar, yar-yar,
Oraq olar!
Sürüdəki sağmallar
Öndə durar, yar-yar,
Öndə durar!
Qızların ən yamanı
Tuş olanda, yar-yar,
Tuş olanda!
«Ata, yad gəldi» - deyər
Döyükdürər, yar-yar,
Döyükdürər!

* * *

– İlxıda mən mindiyim
Çilli Ceyran, yar-yar,
Çilli Ceyran!
Hər cür kələk-küləklər
Bəydən çıxar, yar-yar,
Bəydən çıxar!
Qızların ən yaxşısı
Rast gələndə, yar-yar,
Rast gələndə!
Şiv çubuq tək gərilib,
Evdən çıxar, yar-yar,
Evdən çıxar!

– Yaxşısını axtaran
Ürcəh olar, yar-yar,
Ürcəh olar!
At alanlar yaxşısın
Alar bir gün, yar-yar,
Yalar bir gün!
Qızların yamanına
Ürcəh olsan, yar-yar,
Ürcəh olsan!
Pis it kimi üzünü
Qapar bir gün, yar-yar,
Qapar bir gün!

* * *

– Pirlərin ən ulusu
Qaraməzar⁵⁴ yar-yar,
Qaraməzar!
Saçların düyününü
Daraq açar, yar-yar,
Daraq açar!
Yaxşı ilə qovuşsan,
Hər gün aram, yar-yar,
Hər gün aram!
Yaman ilə qovuşsan,
Aram yoxdu, yar-yar,
Aram yoxdu!

– İlxımın ağzın saldım
Çay tərəfə, yar-yar,
Çay tərəfə!
Qaşlı yəhər yaraşar
Səmənd ata, yar-yar,
Səmənd ata!
Qaşlı yəhər olmasa,
Çılpaq mindim, yar-yar,
Çılpaq mindim!
Yaman qızdansa elə
Subay gözüm, yar-yar,
Subay gözüm!

* * *

– Sır⁵⁵ boyunca atımı
Çapıb getdim, yar-yar,
Çapıb getdim!
Sarı atı minmişdim
Çılın-çılpaq, yar-yar,
Çılın-çılpaq!
Yaman qıza mal verib
Yalvarınca, yar-yar,
Yalvarınca!
Əllərimi yelləyib,
Gün görərəm, yar-yar,
Gün görərəm!

– O dağ ilə, bax, bu dağ
Əkiz imiş, yar-yar,
Əkiz imiş!
Qızların hamısından
Yaxşı sənsən, yar-yar,
Yaxşı sənsən!
Qismət olsa, yaxşı qız
Mənə gəlsə, yar-yar,
Mənə gəlsə!
Deyib-gülən çağlara
Az qalıbdı, yar-yar,
Az qalıbdı!

* * *

– Atın yalının sən heç
Hörmüsənmi, yar-yar,
Hörmüsənmi?
Bizim yerləri gəzib,
Görmüsənmi, yar-yar,
Görmüsənmi?
Yaxşı qıza yapışıb,
Əl çəkmirsən, yar-yar,
Əl çəkmirsən!
Yaxşı qızı qabaqlar
Görmüsənmi, yar-yar,
Görmüsənmi?

– Evcik qurub oynardın
Səhər-axşam, yar-yar,
Səhər-axşam!
Boyun burub durardın,
Qurammasan, yar-yar,
Qurammasan!
Mən görəndə balaca
Uşaq idin, yar-yar,
Uşaq idin!
Saçlarını təzəcə,
Hörər idin, yar-yar,
Hörər idin!

* * *

– Çay qırağında bitən
Fidan idim, yar-yar,
Fidan idim!
Kölgəsi yox otlara
Heyran idim, yar-yar,
Heyran idim!
Siz görəndə balaca
Uşaq olsam, yar-yar,
Uşaq olsam!
İndi necə olmuşam,
Düzün deyin, yar-yar,
Düzün deyin!

– Kəndimizin var idi
Ağsaqqalı, yar-yar,
Ağsaqqalı!
Ondan qorxub gələrdim
Dan çağları, yar-yar,
Dan çağları!
Mən görəndə balaca
Bir qız idin, yar-yar,
Bir qız idin!
Qoşa-qoşa narların
Çıxmamışdı, yar-yar,
Çıxmamışdı!

* * *

– İki sandıq üz-üzə
Peyda olar, yar-yar,
Peyda olar!
İki quda bərabər
Qoç gətirər, yar-yar,
Qoç gətirər!
Arabanın içində
Üç qız vardır, yar-yar,
Üç qız vardır!
Ürəyimi odlayır
Balacası, yar-yar,
Balacası!

– Qızıllara tutulmuş
Evin olsun, yar-yar,
Evin olsun!
Süleymanın qızı tək
Bəxtin olsun, yar-yar,
Bəxtin olsun!
Qıpqırmızı xoruzlar
Meydandadı, yar-yar,
Meydandadı!
Evlənməmiş oğlanlar
Şabaş saçar, yar-yar,
Şabaş saçar!

* * *

– Bəxt-dövlətin qapısın
Açıb gəldi, yar-yar,
Açıb gəldi!
Ağzından dürr-cəvahir
Saçıb gəldi, yar-yar,
Saçıb gəldi!
Hey-hey öləng, can öləng,
Sərvi-rəvan, yar-yar,
Sərvi-rəvan!
Qoynundan püstə-badam
Saçıb gəldi, yar-yar,
Saçıb gəldi!

– Təzə bəy, təzə gəlin
Köçüb gəldi, yar-yar,
Köçüb gəldi!
Hey-hey öləng, can öləng,
Qız mehriban, yar-yar,
Qız mehriban!
Cüt qarısın ikisi
Sürüb dövrən, yar-yar,
Sürüb dövrən!
Qızın analıq bəxtin
Vəsf edəlim, yar-yar,
Vəsf edəlim!

ƏMƏK NƏĞMƏLƏRİ

* * *

Ala inək al, deyir,
İsti yerə sal, deyir.
Ala inək südünü
Şəkər ilə bal, deyir.
Zatı babam bəsləyən,
Cinsi nənəm sağandı.
Yemin bol olsun, hə, hə,
Camış tək süd versənə!
Südün elə xeyirdi,
Yiyən səninlə doyrur.
Əmcəklərin qoy dolsun,
Dördündən də süd axsın!
Şirin yuxu kimisən,
Camış malım, hə, hə!
Zatı babam bəsləyən,
Cinsi nənəm sağansan!

* * *

Xırda-xırda xırdala
Sənin kimisi harda?
Dəni döyəndən sonra
Otlı, sulu yerə get!

Ayrı-ayrı dırnağa
Ayrıca nal yaraşar.
Sözə baxan qulağa
Qızıl sırğa yaraşar.

Xırda-xırda xırdala,
Şallaq vurdum, bağışla!
On iki ay işləsən,
Saman qalar özünə.

Sən xırdala, mən görüm,
Boynuna güllər hörüm.
Boynuna gül yaraşsa,
Nə desən, alıb verim!

LAYLALAR

* * *

Laylay deyib yuxladaram,
Laylay, balam, laylay.
Sənsiz mən necə olaram,
Laylay, quzum, laylay.
Balacasan, lələsən
Laylay, balam, laylay.
Nə vaxt böyüyəcəksən,
Laylay, quzum, laylay.
Bağda açır qızılğüllər,
Laylay, balam, laylay.
Çəməndə şeyda bülüllər,
Laylay, quzum, laylay.
Güllərin gözəl iyisən,
Laylay, balam, laylay.
Ata-ana bircəsisən,
Laylay, quzum, laylay!..

* * *

Səni sevməyə veribdi,
Laylay, balam, laylay – ey.
Əzizləməyə veribdi,
Laylay, gülüm, laylay – ey.
Çiyninə xurcunu alıb,
İçinə kişmişi salıb,
Şəhərlər gəzməyə verib,
Laylay, balam, laylay – ey,
Laylay, gülüm, laylay – ey.
Zərli çuxalar boyuna,
Qoçlar, buğalar toyuna,
Laylay, balam, laylay – ey,
Laylay, gülüm, laylay – ey.
Sənə laylalar çalacam,
Sənin sayəndə güləcəm,
Laylay, balam, laylay – ey,
Laylay, gülüm, laylay – ey!..

AĞILAR

* * *

Ölüm ölsün, aldı-getdi
Ürəyimi zədələdi.
Zədə deməyim, nə deyim,
Mehribanımdan ayırdı.

Əksəm, bitməz meydanım, anam,
Desəm, gəlməz mehmanım, anam!
Gecələr sirdaşım, anam,
Gündüzlər yoldaşım, anam!

Gələmmirəm evinizə,
Keçəmmirəm yuxarıya.
Yuxarıya keçəndə də,
Girəmmirəm yanınıza.

Tut kimi meyvəli anam,
Söyüd tək kölgəli anam.
Meyvəsindən yediyim anam,
Kölgəsində yatdığım anam!

* * *

Anam var idi bağ kimi,
Atam var idi dağ kimi,
Hər sözü sarı yağ kimi,
Ölüm sındırdı boynumu!

Qaranı saldın başıma,
Zəhəri qatdın aşıma.
Sarı dəsmalım əlimdə,
Saralıb qaldım yolunda.

Ey fələk, çərxin dağılsın,
Niyə zar etdin məni?
Atamla anam yolunda
İntizar etdin məni!

Atalılar, analılar
Yollarda hey deyib-gülər.
Atasızlar, anasızlar
Divar dibində ağlaşar.

Rəhmsiz zalım fələk
Bağımdan gülümü üzdü.
Vədəsiz gələn ölüm
Evimi qəfildən yıxdı.

Ağ idi biləklərim,
Çox idi diləklərim.
Diləklərimə çatmadan,
Qanrıldı qanadlarım.

Misli yox qönçə idin,
Açılmamış vurdu xəzan!
Dağına necə dözümlü,
Ay kimi sultanım, balam?!

Neynim, qara gözümlü
Unuda bilmirəm heç.
Taxta tabutun sənə
Təxti-rəvan oldu, balam!

Seçmə mahnılar (termə qoşuqlar) özbək xalq lirikasının böyük bir hissəsini təşkil edir. Barmaq vəzninin müxtəlif ölçülərinə (yeddihecalı, səkkizhecalı, on birhecalı və s.) malik bu nümunələr bənd quruluşuna görə xalq arasında daha çox müstəqil dördlülklər halında yalyılmışdır. Bununla belə, onların arasında müəyyən bir hadisənin və ya yaşantının bədii ifadəsini əks etdirməkdə bir-biri ilə bağlanan, məzmun və forma, əsas mətn və nəqarət etibarı ilə təxminən bizim Azərbaycan xalq mahnılarını xatırladan örnəklər də yox deyil. Ona görə də biz tərcümədə çoxsaylı müstəqil dördlülklərdən öncə, adları adətən özlərinin nəqarətlərindən götürülən çoxbəndli nümunələri təqdim etməyi məqsəduyğun sayırıq.

1. Namanqan – Özbəkistandakı bir vilayətin və onun paytaxtının adı.

2. İlləlla – «illaallah»ın xalq dilindəki qısa şəkli, «Allah qoysa!» - mənasındadır.

3. Xanatlaz – atlazın ən gözəl və keyfiyyətli növü.

4. Qoqan – Özbəkistanın Fərqanə vilayətində şəhər.

5. Əkə – böyük qardaş (ükə – kiçik qardaş), amma hörmət mənasında yaşca böyük olan oğlan və kişilərə müraciət zamanı və ya onlar haqqında söhbət gedəndə də işlədilir.

6. Dutar – iki simli Şərqi musiqi aləti.

7. Əndican – Özbəkistanın vilayətlərindən birinin və onun paytaxtının adı.

8. Ayşəxan – qız adı. «Xan» əlavəsinə gəldikdə, bu qədim türklərə xas olan və indiyə qədər bəzi xalqlarda, o cümlədən, özbəklərdə saxlanan bir ənənə ilə bağlıdır. Belə ki, müraciət anında, yaxud haqqında danışılan zaman ailə qurmamış qızların adına hörmət mənasında «xan», ailəli qadınların adına isə «xanım» əlavə olunurmuş.

9. Mərdikar – farscadan lüğəvi mənası «iş kişisi», «əmək adamı» olsa da, burada «muzdlu kölə» anlamında gəlir. Çar üsuli-idarəsi zamanı Orta Asiyadan ağır işləri yerinə yetirmək üçün məcburi qaydada Rusiyanın müxtəlif yerlərinə cəlb olunan ucuz işçi gücünü xalq arasında «mərdikar» adlandırıblar. Təcrübəli folklorşünas Müzəyyənə Ələviyyənin fikrinə görə, adı bütün bir çox nümunələrdə olduğu kimi, nisbi sayılan bu mahnı mərdikarlıq dövründə yaranmış örnəklərdəndir (Baxılsın: Ağ alma, qızıl alma, səh.5-8, 82-83).

10. Səidəhməd, çox ehtimal ki, o dövrün çar Rusiyasına xidmət eləyən məhəlli məmurlarından biri olmuşdur.

11. Ağ padşah – II Nikolay, çar Rusiyasının sonuncu hökmdarı.

12. Mövlanbəy, çox güman ki, mərdikarlıq siyasətinə qarşı baş qaldırmış yerli üsyankarlardan biri olub. Burada «bəy» əlavəsi hörmət mənasındadır.

13. Doppu – araqçın

14. Orda – iqamətgah

15. Mərgilan – Özbəkistanın Fərqanə vilayətində şəhər.

16. Aydıngöl – Daşkənd vilayətindəki bir gölün adı.

17. Həsən – Hüseyn adları özbəklərdə əkiz doğulan oğlan uşaqlarına qoyulur.

18. Yallının başı – çox ehtimal ki, bu qəmgin mahnıda oynaq oyun havasının xatırlanması uşaqları ilə çayda boğulan nakam gəlinin şux təbiəti və rəqssevərliyi ilə bağlıdır.

19. Amança – «Aman» oğlan adının əzizləmə şəkili.

20. Ağa – burada «əkə»nin sinonimi, böyük qardaş.

21. Qarındaş – qohum-qardaş.

22. Özbəklərdə indinin özündə də doğma və yaxın adamların, hətta bir ailə üzvlərinin bir-birinə cəm halda «Siz» deyər müraciət etməsi (xüsusən, keçmiş Qoqan xanlığının tərkibində olan Daşkənd, Fərqanə, Əndican və Namanqan vila-

yətlərində) hər hansı rəsmiyyətçilikdən uzaq, hörmət və səmimiyyətdən qaynaqlanan ənənədir.

23. Səyrəmək – ötmək, oxumaq.

24. Çilan – iydəyə bənzər meyvə və onun ağacı.

25. Qışlaq – burada «kənd» mənasında.

26. Zir və zəbər – «alt» və «üst» deməkdir, fars əlifbasında samitlərin altına və üstünə qoyularaq qısa «e» və «ə» saitlərini bildirən işarələr təxminən kirpiyə bənzədiyi üçün klassik ədəbiyyatda alt və üst kirpiklərin obrazı kimi də işlədilir. Bu dördlük də yazılı ədəbiyyatın təsirində yaranan örnəklərdəndir.

27. Mirzəçöl – Özbəkistanın Cizzəx vilayətində bir vaxtlar istifadəyə cəlb olunan böyük çöl.

28. Pərənci – qadınların büründükləri, təxminən çadraya bənzər bütöv bədən örtüyü.

29. Nanay – Səmərqənd vilayətində yer adı.

30. Ənar – nar, xüsusi isim kimi qızlara qoyulan ad.

31. Əsəkə – Əndican vilayətində şəhər.

32. Qaşqar – Şərqi Türküstanda şəhər.

33. Paşsa – qız adı, «padşah»ın qısalmış şəkili.

34. Ükə – kiçik qardaş (əkə – böyük qardaş), amma əzizləmə və hörmət mənasında yaşca kiçik olan oğlanlara və kişilərə müraciət edəndə də istifadə olunur.

35. Şalı – çəltik

36. Qədimdə özbəklərdə yaylığın ucuna vurulan düyün qızın artıq kiməsə deyikli olduğunu, sözü verildiyini bildirirmiş. Nümunədəki «Düyməyəne düydürüm!» - ifadəsi isə qızın əvvəllər evlənməmiş oğlana ərə getmək istəyinə işarədir.

37. Ağsaray – Qaşqadəriya vilayətinin Şəhri-səbz («Yaşıl şəhər») şəhərində vaxtilə Əmir Teymurun (1336-1405) tikdirdiyi saraylardan biri.

38. Qumru – qız adı.

39. Qızılqaş – qaşların üstündən əsasən təzə gəlinlərin alına taxdıqları bəzək əşyası.

40. Sozanı – ipəyin yüksək keyfiyyətli növü.

41. Boza – qıımıza bənzəyən bir içki.

42. Mirzə – burada «nişanlı» mənasında.

43. Üçqorğan – Özbəkistanda əyalət şəhəri.

44. Salma – balaca körpücük.

45. Əllə – laylay.

46. Əlyar – «əllə, yar» («laylay, yar»)ın qısa şəkili.

Yar-yarlar – özbək xalq lirikasının geniş yayılmış janrlarından biri kimi, mərasim folklorunun şəkillərindən hesab olunur. Ön sözdə də vurğulandığı kimi, əksər nümunələri toy mərasimlərində təzə gəlinin şərəfinə söyləndiyindən onlarda daha çox qadın taleyinin, qadın yaşantıları və arzu-istəklərinin bədii ifadəsi diqqəti cəlb edir. Mövzu və məzmun cəhətdən özbək xalq lirikasının «ləpər» və «öləng» adlanan digər janrları ilə müəyyən oxşarlıq və müştərəklik təşkil etsələr də, yar-yarlar onlardan öz forma xüsusiyyətlərinə, xüsusən, poetik ahəng və ölçülərinə görə ciddi şəkildə fərqlənirlər.

47. Cəbrail (mələk) bəyləri – burada Cəbrail cənabları mənasında.

48. Burada gəlin köçən qızın atası dəfn olunan qəbiristanlığın evə olduqca yaxınlığı nəzərdə tutulur.

49. Müraciətin və ya təsvirin bir şəxs şəkilindən başkasına (məsələn, II şəxsin təkindən III şəxsin təkinə) köçürülməsi özbək xalq lirikasında müşahidə olunan haldır.

50. Öləng – özbək xalq lirikasının janrlarından biri. Daha çox şadlıq və toy mərasimləri ilə bağlı olduğu üçün məzmun cəhətdən yar-yarlarla xüsusi əlaqəsi və oxşarlığı vardır. «Öləng» termininin mənası və etimologiyasına gəlsək, onun ənənəvi üsulla «bağlanmaq», «qoşulmaq» mənalarındakı «ülənmək//ölənmək» feilindən yaranma ehtimalı daha böyükdür.

51. Qatlama – əsasən bayram və toy süfrələrini bəzəyən, çöçəybənzər şirin yeməliklərdən biri.

52. Burada «mollalıq» daha çox «ustalıq», «çoxbilənlik» mənasındadır.

53. Ceyran – burada at adı kimi işlənir.

54. Qaraməzar – ziyarətqah adı.

55. Sır – Sırdərya çayının qısa adı.

Özbək xalq şeirindəki **əmək nəğmələri** (məhnət qoşuqları), **laylalar** (əllələr) və **ağılar** (yığı-yoxlovlar), istər məzmun, istər forma xüsusiyyətlərinə görə, həmin janrların Azərbaycan folklorundakı nümunələri ilə olduqca yaxınlıq və oxşarlıq təşkil etdiyi üçün bu topluda onlardan yalnız bir neçə nümunə təqdim olundu.

BAŞLIQLAR

Özbək xalqının qəlb xəzinəsi (Akif Azalp)	3
Seçmə mahnılar.....	11
Yar-yarlar.....	132
Əmək nəğmələri.....	158
Laylalar.....	160
Ağılar.....	162
İzahlar və lüğət.....	165

Türk xalqları folkloru,

III kitab

Özbək xalq şeirindən seçmələr,

Bakı, Elm və təhsil, 2014.

Nəşriyyat direktoru:

Prof. Nadir Məmmədli

Kompyuterdə yığdı:

Səadət Əliyeva

Korrektor:

Vüsal Abiyev

Kompyuter tərtibçisi və

texniki redaktoru:

Aygün Balayeva

Kağız formatı: 70/100 1/16

Mətbəə kağızı: №1

Həcmi: 172 səh.

Tirajı: 500

Kitab Azərbaycan MEA Folklor İnstitutunun
Kompyuter Mərkəzində yığılmış, səhifələnmiş,
“Elm və təhsil” NPM-də ofset üsulu ilə
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.